

ร่างฯ คณะอนุกรรมการยกร่างฯ เสนอ กรธ. วันอังคาร ที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๖๐
(แก้ไขล่าสุดวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๐)

บันทึกหลักการและเหตุผล

ประกอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

พ.ศ. ....

หลักการ

ให้มีกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

เหตุผล

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้การดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ และการจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการเป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญหรือตามที่กฎหมายบัญญัติ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

ร่าง
พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ
พ.ศ. ....

.....
.....
.....

.....
.....
โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของ
ศาลรัฐธรรมนูญ
พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัด
สิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๖ ประกอบกับมาตรา ๒๘ (การลงโทษจำคุกฐานละเมิด
อำนาจศาล) และมาตรา ๓๔ (การแสดงความคิดเห็นต่อคำพิพากษา) ของรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
เหตุผลและความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตาม
พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญสามารถ
ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพอันจะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ซึ่งการตราพระราชบัญญัติ
ประกอบรัฐธรรมนูญนี้สอดคล้องกับเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๖ ของรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทยแล้ว

.....
.....
มาตรา ๑ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติ
ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ....”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจาก
วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

- มาตรา ๓ ให้ยกเลิก
(๑) พระราชบัญญัติเครื่องแบบตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๒
(๒) พระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๒

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

“ศาล” หมายความว่า ศาลรัฐธรรมนูญ หรือคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี

“ตุลาการ” หมายความว่า ประธานศาลรัฐธรรมนูญ หรือตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี

“ตุลาการประจำคดี” หมายความว่า ตุลาการซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าของสำนวนเป็นรายคดี

“คดี” หมายความว่า กระบวนพิจารณา นับตั้งแต่ที่ได้ยื่นคำร้องหรือหนังสือต่อศาล เพื่อขอให้พิจารณาวินิจฉัย แล้วแต่กรณี

“คำร้อง” หมายความว่า คำร้องที่ขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัย

“คู่กรณี” หมายความว่า ผู้ร้องหรือผู้ถูกร้อง และให้รวมถึงผู้มีสิทธิกระทำการแทนด้วย

“ผู้ร้อง” หมายความว่า ผู้มีสิทธิเสนอคดีต่อศาลเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ไม่ว่าจะเสนอโดยคำร้องหรือโดยหนังสือ

“ผู้ถูกร้อง” หมายความว่า ผู้ถูกกล่าวหาตามคำร้องหรือผู้ซึ่งต้องปฏิบัติตามหนังสือ (ต้องถูกกล่าวหาเสมอไปหรือไม่ ดูตลอดแล้วค่อยกลับมาดูใหม่)

“ผู้เกี่ยวข้อง” หมายความว่า หน่วยงาน คณะบุคคล หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดี

“กระบวนพิจารณา” หมายความว่า การกระทำใด ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้เกี่ยวกับคดีซึ่งกระทำโดยคู่กรณี หรือโดยศาล หรือตามคำสั่งศาล ไม่ว่าจะการนั้นจะเป็นโดยคู่กรณีฝ่ายหนึ่งกระทำต่อศาล หรือต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือศาลกระทำต่อคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทุกฝ่าย รวมถึงการส่งคำร้องและเอกสารอื่น ๆ การพิจารณาคดี และการลงมติ ตลอดจนการปฏิบัติตามหน้าที่และอำนาจตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย

“การพิจารณาคดี” หมายความว่า การไต่สวนหรือการประชุมปรึกษาเพื่อพิจารณาและวินิจฉัย

“การนั่งพิจารณา” หมายความว่า การที่ศาลออกนั่งเกี่ยวกับการพิจารณาคดี

“หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา หน่วยงานอิสระของรัฐ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ และให้หมายความรวมถึงหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้ใช้อำนาจทางปกครองหรือให้ดำเนินกิจการทางปกครอง

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

“เลขาธิการ” หมายความว่า เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๕ ในกรณีที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้มิได้กำหนดไว้เป็นประการอื่น การใดที่กำหนดให้แจ้ง ยื่น หรือส่งหนังสือหรือเอกสารให้บุคคลใดเป็นการเฉพาะ ถ้าได้แจ้ง ยื่น หรือส่งหนังสือหรือเอกสารให้บุคคลนั้น ณ ภูมิลำเนาหรือที่อยู่ที่ปรากฏตามหลักฐานทางทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร ให้ถือว่าได้แจ้ง ยื่น หรือส่งโดยชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้แล้ว และในกรณีที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้กำหนดให้ประกาศหรือเผยแพร่ให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไป ให้ถือว่าการประกาศหรือเผยแพร่

ในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศหรือระบบหรือวิธีการอื่นใดที่ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ โดยสะดวก เป็นการดำเนินการโดยชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้แล้ว

ในกรณีที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้กำหนดให้ศาลหรือเลขาธิการ มีอำนาจกำหนดหรือมีคำสั่งเรื่องใด ถ้ามิได้กำหนดวิธีการไว้เป็นการเฉพาะ ให้ศาลหรือเลขาธิการ กำหนดโดยทำเป็นประกาศ ระเบียบ หรือคำสั่ง แล้วแต่กรณี และถ้าประกาศ ระเบียบ หรือคำสั่งนั้น ใช้บังคับแก่บุคคลทั่วไป ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาและให้ดำเนินการประกาศตามวรรคหนึ่งด้วย ทั้งนี้ ถ้าประกาศ ระเบียบ หรือคำสั่งใดมีการกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานไว้ ศาลหรือเลขาธิการ ต้องกำหนดระยะเวลาการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนให้ชัดเจนด้วยเว้นแต่เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการ พิจารณาคดี

มาตรา ๖ ให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญรักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญนี้ และให้มีอำนาจออกข้อกำหนด ระเบียบ และประกาศ เพื่อให้เป็นไปตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

การออกข้อกำหนด ระเบียบ หรือประกาศ ตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามมติของ คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

นอกจากที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ กระบวนพิจารณา ในศาลให้เป็นไปตามข้อกำหนดตามวรรคหนึ่ง

หมวด ๑

ศาล

มาตรา ๗ ให้ศาลมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคดีตามที่รัฐธรรมนูญและกฎหมาย ประกอบรัฐธรรมนูญบัญญัติ ดังต่อไปนี้

- (๑) พิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายหรือร่างกฎหมาย
- (๒) พิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์การอิสระ
- (๓) พิจารณาวินิจฉัยคดีที่ประชาชนหรือชุมชนฟ้องว่าหน่วยงานของรัฐดำเนินการ ไม่ถูกต้องครบถ้วนตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ ตามรัฐธรรมนูญ
- (๔) พิจารณาวินิจฉัยคดีที่อัยการสูงสุดหรือบุคคลใดร้องขอให้เลิกการกระทำล้มล้าง การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- (๕) พิจารณาวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา
- (๖) พิจารณาวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับการเสนอร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการ อย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้

(๗) พิจารณาวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับการเสนอ การแปรรูปที่ดิน หรือกระทำด้วยประการใดที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการ มีส่วนในการใช้งบประมาณรายจ่าย

(๘) พิจารณาวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา และร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภา

(๙) พิจารณาวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับการสิ้นสุดลงของความเป็นรัฐมนตรี

(๑๐) พิจารณาวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับหนังสือสัญญาที่ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา

(๑๑) พิจารณาวินิจฉัยคดีที่ผู้ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ร้องขอว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

(๑๒) พิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม

(๑๓) พิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับเรื่องอื่นที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบ

รัฐธรรมนูญกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจของศาล

๑ อายุความ ๖ เดือน

๒. ใช้สิทธิโดยสุจริต

๓. ศาลมีดุลพินิจที่จะรับหรือไม่รับไว้พิจารณา

หมวด ๒

องค์ประกอบของศาล

มาตรา ๘ ศาลประกอบด้วยตุลาการจำนวนเก้าคนซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากบุคคล ดังต่อไปนี้

(๑) ผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกามาแล้วไม่น้อยกว่าสามปี ซึ่งได้รับคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา จำนวนสามคน

(๒) ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าตุลาการศาลปกครองสูงสุดมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี ซึ่งได้รับคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด จำนวนสองคน

(๓) ผู้ทรงคุณวุฒิสาขานิติศาสตร์ซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่าห้าปี และยังมีผลงานทางวิชาการเป็นที่ประจักษ์ จำนวนหนึ่งคน

(๔) ผู้ทรงคุณวุฒิสาขารัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่าห้าปี และยังมีผลงานทางวิชาการเป็นที่ประจักษ์ จำนวนหนึ่งคน

(๕) ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้รับหรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าอธิบดีหรือหัวหน้าส่วนราชการที่เทียบเท่า หรือตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอัยการสูงสุดมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี จำนวนสองคน

ในกรณีไม่อาจเลือกผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกาตาม (๑) ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาจะเลือกบุคคลจากผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาในศาลฎีกามาแล้วไม่น้อยกว่าสามปีก็ได้

การนับระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้นับถึงวันที่ได้รับการคัดเลือกหรือวันสมัครเข้ารับการสรรหา แล้วแต่กรณี ในกรณีจำเป็นอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ คณะกรรมการสรรหาจะประกาศลดระยะเวลาตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองลงก็ได้ แต่จะลดลงเหลือน้อยกว่าสองปีมิได้

มาตรา ๙ นอกจากคุณสมบัติตามมาตรา ๘ แล้ว ตุลาการต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ด้วย

- (๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบห้าปีแต่ไม่ถึงหกสิบแปดปีในวันที่ได้รับการคัดเลือกหรือวันสมัครเข้ารับการสรรหา
- (๓) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
- (๔) มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์
- (๕) มีสุขภาพที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรา ๑๐ ตุลาการต้องไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

- (๑) เป็นหรือเคยเป็นตุลาการหรือผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระใด
- (๒) ติดยาเสพติดให้โทษ
- (๓) เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต
- (๔) เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์ หรือสื่อมวลชนใด ๆ
- (๕) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช
- (๖) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่
- (๗) วิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
- (๘) อยู่ในระหว่างถูกระงับการใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นการชั่วคราวหรือถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง
- (๙) ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล
- (๑๐) เคยถูกสั่งให้พ้นจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจเพราะทุจริต

ต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตหรือประพฤติมิชอบในวงราชการ

(๑๑) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอันถึงที่สุดให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะร่ำรวยผิดปกติ หรือเคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุกเพราะกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

(๑๒) เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่กระทำโดยทุจริตตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดในความผิดฐานเป็นผู้ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือผู้ค้า กฎหมายว่าด้วยการพนันในความผิดฐานเป็น

เจ้ามือหรือเจ้าสำนัก กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ หรือกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในความผิดฐานฟอกเงิน

(๑๓) เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำการอันเป็นการทุจริตในการเลือกตั้ง

(๑๔) อยู่ในระหว่างต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

(๑๕) เคยพ้นจากตำแหน่งเพราะศาลวินิจฉัยว่ามีการเสนอ การแปรญัตติ หรือ การกระทำด้วยประการใด ๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการมีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย

(๑๖) เคยพ้นจากตำแหน่งเพราะศาลฎีกาหรือศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษาว่าเป็นผู้มีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ หรือกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง

(๑๗) เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๑๘) เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมือง หรือสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นในระยะสิบปีก่อนเข้ารับการคัดเลือกหรือสรรหา

(๑๙) เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกหรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่นของพรรคการเมืองในระยะสิบปีก่อนเข้ารับการคัดเลือกหรือสรรหา

(๒๐) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

(๒๑) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือกรรมการหรือที่ปรึกษาของหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ

(๒๒) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนบริษัท หรือองค์กรที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด

(๒๓) เป็นผู้ประกอบวิชาชีพอิสระ

(๒๔) มีพฤติการณ์อันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง

มาตรา ๑๑ เมื่อมีกรณีที่จะต้องสรรหาผู้สมควรได้รับการแต่งตั้งเป็นตุลาการตาม มาตรา ๘ (๓) (๔) หรือ (๕) ให้เป็นหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการสรรหา ซึ่งประกอบด้วย

(๑) ประธานศาลฎีกา เป็นประธานกรรมการ

(๒) ประธานสภาผู้แทนราษฎร และผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร เป็นกรรมการ

(๓) ประธานศาลปกครองสูงสุด เป็นกรรมการ

(๔) บุคคลซึ่งองค์กรอิสระแต่งตั้งจากผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๘ และมาตรา ๙ และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๐ และไม่เคยปฏิบัติหน้าที่ใด ๆ ในศาลหรือองค์กรอิสระองค์กรละหนึ่งคน เป็นกรรมการ

ให้เลขาธิการวุฒิสภาเป็นเลขานุการของคณะกรรมการสรรหา และให้สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาปฏิบัติหน้าที่เป็นหน่วยธุรการของคณะกรรมการสรรหา

ในการดำเนินการแต่งตั้งบุคคลตาม (๔) ให้องค์กรอิสระดำเนินการเสนอชื่อบุคคล ซึ่งองค์กรนั้นแต่งตั้งเป็นกรรมการสรรหาภายในยี่สิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากเลขาธิการวุฒิสภา โดยให้คัดเลือกจากบุคคลซึ่งมีความเป็นกลาง ซื่อสัตย์สุจริต และมีความเข้าใจในภารกิจของศาล และผู้จะได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมการสรรหาต้องได้รับคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนทั้งหมด เท่าที่มีอยู่ของกรรมการองค์กรอิสระ ในกรณีที่ไม่มีบุคคลใดได้รับคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่ง ให้ลงคะแนนใหม่อีกครั้งหนึ่ง ในการลงคะแนนครั้งนี้ ถ้ามีผู้เข้ารับการคัดเลือกเกินสองคนให้นำเฉพาะคนที่ได้คะแนนสูงสุดสองลำดับแรกมาลงคะแนนใหม่ ในกรณีที่มีผู้ได้คะแนนสูงสุดเท่ากันจนเป็นเหตุให้มีผู้ได้คะแนนสูงสุดสองลำดับแรกเกินสองคน ให้ผู้เข้ารับการคัดเลือกซึ่งได้คะแนนเท่ากันนั้นจับสลากเพื่อให้เหลือผู้ที่ได้คะแนนสูงสุดสองลำดับแรกเพียงสองคน ในการลงคะแนนครั้งหลังนี้ ถ้ายังไม่มีผู้ใดได้รับคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของกรรมการองค์กรอิสระ ให้ดำเนินการเพื่อคัดเลือกใหม่ โดยจะคัดเลือกผู้เข้ารับการคัดเลือกที่มีชื่ออยู่ในการคัดเลือกครั้งแรกมิได้

ในกรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการสรรหาตาม (๒) หรือกรรมการสรรหาตาม (๔) มีไม่ครบไม่ว่าด้วยเหตุใด หรือพ้นกำหนดเวลาการคัดเลือกตามวรรคสามแล้วมิได้มีการเสนอชื่อให้คณะกรรมการสรรหาเท่าที่มีอยู่ปฏิบัติหน้าที่และใช้อำนาจไปพลางก่อนได้โดยในระหว่างนั้นให้ถือว่าคณะกรรมการสรรหาประกอบด้วยกรรมการสรรหาเท่าที่มีอยู่

ให้กรรมการสรรหาตาม (๔) อยู่ในวาระการดำรงตำแหน่งจนถึงวันก่อนวันที่มีกรณีที่ต้องสรรหาตุลาการใหม่ แต่ไม่รวมการสรรหาใหม่หรือการสรรหาเพิ่มเติมตามมาตรา ๑๒ วรรคหก วรรคแปด และวรรคเก้า และมาตรา ๑๓ และให้กรรมการสรรหาดังกล่าวพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระเมื่อตาย ลาออก ขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้าม

ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการสรรหาตาม (๔) แล้ว จะเป็นกรรมการสรรหาในคณะกรรมการสรรหาสำหรับองค์กรอิสระในขณะเดียวกันมิได้

ให้ประธานกรรมการสรรหา และกรรมการสรรหาเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๑๒ ในการสรรหาตุลาการ ให้คณะกรรมการสรรหาปรึกษาหารือเพื่อคัดสรรให้ได้บุคคลซึ่งมีความรับผิดชอบสูง มีความกล้าหาญในการปฏิบัติหน้าที่ มีพฤติกรรมทางจริยธรรมเป็นตัวอย่างที่ดีของสังคม รวมตลอดทั้งมีทัศนคติที่เหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดผลสำเร็จ โดยนอกจากการประกาศรับสมัครแล้ว ให้คณะกรรมการสรรหาดำเนินการสรรหาจากบุคคลซึ่งมีความเหมาะสมทั่วไปได้ด้วยแต่ต้องได้รับความยินยอมของบุคคลนั้น ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความหลากหลายของประสบการณ์ที่แตกต่างกันในแต่ละด้านประกอบด้วย และเพื่อประโยชน์แห่งการนี้ ให้คณะกรรมการสรรหาใช้วิธีการสัมภาษณ์หรือให้แสดงความคิดเห็นในเรื่องที่เกี่ยวข้องหน้าที่และอำนาจของศาล หรือวิธีการอื่นใดที่เหมาะสม เพื่อประกอบการพิจารณาด้วย

ให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับแก่การคัดเลือกผู้สมควรได้รับแต่งตั้งเป็นตุลาการ
ของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาและที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดด้วยโดยอนุโลม

ในการสรรหาหรือคัดเลือก ให้ใช้วิธีลงคะแนนโดยเปิดเผย และให้กรรมการสรรหา
แต่ละคนบันทึกเหตุผลในการเลือกไว้ด้วย

ผู้ซึ่งจะได้รับการสรรหาต้องได้รับคะแนนเสียงถึงสองในสามของจำนวนทั้งหมดเท่าที่
มีอยู่ของคณะกรรมการสรรหา

ผู้ซึ่งจะได้รับการคัดเลือกจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาหรือที่ประชุมใหญ่ตุลาการ
ในศาลปกครองสูงสุดต้องได้รับคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของผู้พิพากษา
ในศาลฎีกาหรือตุลาการในศาลปกครองสูงสุด แล้วแต่กรณี

ถ้าไม่มีบุคคลใดได้รับคะแนนเสียงตามวรรคสี่หรือวรรคห้า หรือมีแต่ยังไม่ครบ
จำนวนที่จะต้องสรรหาหรือคัดเลือก ให้มีการลงคะแนนใหม่สำหรับผู้ใดคะแนนไม่ถึงสองในสาม
หรือไม่เกินกึ่งหนึ่ง แล้วแต่กรณี ถ้ายังได้ไม่ครบตามจำนวน ให้มีการลงคะแนนอีกครั้งหนึ่ง ในกรณีที่
การลงคะแนนครั้งหลังนี้ยังได้บุคคลไม่ครบตามจำนวนที่จะต้องสรรหาหรือคัดเลือก ให้ดำเนินการสรรหา
หรือคัดเลือกใหม่สำหรับจำนวนที่ยังขาดอยู่

เมื่อคณะกรรมการสรรหา ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา และที่ประชุมใหญ่ตุลาการ
ในศาลปกครองสูงสุดสรรหาหรือคัดเลือกได้บุคคลใดแล้ว ให้เสนอชื่อไปยังวุฒิสภาเพื่อพิจารณา
ให้ความเห็นชอบ โดยผู้ได้รับการสรรหาหรือคัดเลือกนั้นต้องได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภาด้วย
คะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา

ในกรณีที่วุฒิสภาไม่ให้ความเห็นชอบผู้ได้รับการสรรหาหรือคัดเลือกรายใด
ให้ดำเนินการสรรหาหรือคัดเลือกบุคคลใหม่แทนผู้นั้น แล้วเสนอต่อวุฒิสภาเพื่อให้ความเห็นชอบต่อไป
โดยผู้ซึ่งไม่ได้ได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภาในครั้งนี้จะเข้ารับการสรรหาหรือคัดเลือกในครั้งใหม่ไม่ได้

เมื่อมีผู้ได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภาแล้ว หากเป็นกรณีที่ประธานศาลรัฐธรรมนูญ
พ้นจากตำแหน่งด้วย ให้ผู้ได้รับความเห็นชอบประชุมร่วมกับตุลาการซึ่งยังไม่พ้นจากตำแหน่ง ถ้ามี
เพื่อเลือกกันเองให้คนหนึ่งเป็นประธานศาลรัฐธรรมนูญ แล้วแจ้งผลให้ประธานวุฒิสภาทราบ
ในกรณีที่ผู้ซึ่งวุฒิสภาให้ความเห็นชอบยังได้ไม่ครบจำนวนที่ต้องสรรหาหรือคัดเลือก แต่เมื่อรวมกับ
ตุลาการซึ่งยังดำรงตำแหน่งอยู่ ถ้ามี มีจำนวนถึงเจ็ดคน ก็ให้ดำเนินการประชุมเพื่อเลือกประธาน
ศาลรัฐธรรมนูญได้ และเมื่อโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งแล้ว ให้ศาลดำเนินการตามหน้าที่และ
อำนาจต่อไปพลางก่อนได้ โดยในระหว่างนั้นให้ถือว่าศาลประกอบด้วยตุลาการเท่าที่มีอยู่ และ
ให้ดำเนินการสรรหาหรือคัดเลือกเพิ่มเติมให้ครบตามจำนวนที่ต้องสรรหาหรือคัดเลือกต่อไปโดยเร็ว

ให้ประธานวุฒิสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งประธานศาลรัฐธรรมนูญ
และตุลาการ และเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา ๑๓ ผู้ได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภาให้เป็นตุลาการโดยที่ยังมิได้พ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๑๐ (๒๐) (๒๑) หรือ (๒๒) หรือยังประกอบวิชาชีพตามมาตรา ๑๐ (๒๓) อยู่ ต้องแสดงหลักฐานว่าได้ลาออกหรือเลิกประกอบวิชาชีพดังกล่าวแล้วนั้นต่อประธานวุฒิสภาภายในเวลาที่ประธานวุฒิสภากำหนด ซึ่งต้องเป็นเวลาก่อนที่ประธานวุฒิสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งตุลาการ ในกรณีที่มิได้แสดงหลักฐานภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าผู้นั้น สละสิทธิ และให้ดำเนินการสรรหาหรือคัดเลือกใหม่

มาตรา ๑๔ ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้สมัคร ผู้ได้รับการคัดเลือกหรือได้รับการสรรหา ให้เป็นหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการสรรหา เป็นผู้วินิจฉัย คำวินิจฉัยของคณะกรรมการสรรหาให้เป็นที่สุด

การเสนอเรื่องเพื่อให้คณะกรรมการสรรหาวินิจฉัยตามวรรคหนึ่งให้เป็นที่ไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการสรรหากำหนด

การวินิจฉัยให้ใช้วิธีการลงคะแนนโดยเปิดเผย

ให้นำความในวรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม มาใช้บังคับแก่กรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการสรรหาด้วยโดยอนุโลม แต่กรรมการสรรหาที่ถูกกล่าวหาว่าขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามจะอยู่ในที่ประชุมในขณะที่พิจารณาและวินิจฉัยมิได้

มาตรา ๑๕ ให้ประธานกรรมการสรรหาและกรรมการสรรหาได้รับเบี้ยประชุม และค่าตอบแทนอื่นตามที่ประธานวุฒิสภากำหนด แต่สำหรับเบี้ยประชุมให้กำหนดให้ได้รับเป็นรายครั้งที่มาประชุมในอัตราไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของประธานกรรมการหรือกรรมการใน ก.ร. ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการรัฐสภาได้รับในแต่ละเดือน แล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๖ ก่อนเข้ารับหน้าที่ ตุลาการต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

“ข้าพระพุทธเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่า ข้าพระพุทธเจ้า จะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติหน้าที่ในพระปรมาภิไธยด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โดยปราศจากอคติทั้งปวง เพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ประชาชน และความสงบสุขแห่งราชอาณาจักร ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและกฎหมายทุกประการ”

มาตรา ๑๗ ตุลาการมีวาระการดำรงตำแหน่งเจ็ดปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

ในกรณีที่ตุลาการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ให้ตุลาการที่พ้นจากตำแหน่งปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีตุลาการใหม่แทน

- มาตรา ๑๘ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ตุลาการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ
- (๑) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๘ หรือมาตรา ๙ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๐
  - (๒) ตาย
  - (๓) ลาออก
  - (๔) มีอายุครบเจ็ดสิบห้าปี
  - (๕) ศาลมีมติให้พ้นจากตำแหน่งด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของตุลาการ

ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่เพราะเหตุฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมของตุลาการ

- (๖) ต้องคำพิพากษาศาลฎีกาหรือศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองว่าเป็นผู้มีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ หรือกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง

ประธานศาลรัฐธรรมนูญซึ่งลาออกจากตำแหน่งให้พ้นจากตำแหน่งตุลาการด้วย
ในกรณีที่มีปัญหาว่าตุลาการผู้ใดพ้นจากตำแหน่งตาม (๑) หรือ (๓) หรือไม่

ให้เป็นหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการสรรหาเป็นผู้วินิจฉัย คำวินิจฉัยของคณะกรรมการสรรหา
ให้เป็นที่สุด

ในกรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งประธานศาลรัฐธรรมนูญ หรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้
ให้ตุลาการเลือกตุลาการคนหนึ่งทำหน้าที่แทนประธานศาลรัฐธรรมนูญ

ในระหว่างที่ตุลาการพ้นจากตำแหน่ง และยังไม่มีการแต่งตั้งตุลาการแทนตำแหน่ง
ที่ว่าง ให้ตุลาการเท่าที่เหลืออยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้ แต่ถ้ามีตุลาการเหลืออยู่ไม่ถึงเจ็ดคน จะนั่ง
พิจารณาหรือทำคำวินิจฉัยมิได้

ในกรณีที่ตุลาการจะพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ให้ดำเนินการสรรหาหรือคัดเลือก
ตุลาการใหม่ภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันก่อนวันที่ตุลาการครบวาระ แต่ถ้าตุลาการพ้นจากตำแหน่งด้วย
เหตุอื่นนอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ให้ดำเนินการสรรหาหรือคัดเลือกตุลาการภายใน
เก้าสิบวันนับแต่วันที่ตำแหน่งว่างลง

ในกรณีที่ตุลาการต้องหยุดปฏิบัติหน้าที่เพราะถูกกล่าวหาและศาลฎีกาหรือศาลฎีกา
แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองประทับรับฟ้อง และมีตุลาการเหลืออยู่ไม่ถึงเจ็ดคน
ให้ประธานศาลฎีกาและประธานศาลปกครองสูงสุดร่วมกันแต่งตั้งบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติ
และไม่มีลักษณะต้องห้ามเช่นเดียวกับตุลาการทำหน้าที่เป็นตุลาการเป็นการชั่วคราวให้ครบเก้าคน
โดยผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งทำหน้าที่ในฐานะตุลาการได้จนกว่าตุลาการที่ตนทำหน้าที่แทนจะปฏิบัติหน้าที่ได้
หรือจนกว่าจะมีการแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งแทน

มาตรา ๑๙ เมื่อมีผู้ร้องขอโดยมีหลักฐานตามสมควรว่าตุลาการผู้ใดพ้นจากตำแหน่ง
ตามมาตรา ๑๘ (๑) หรือ (๓) ให้เลขาธิการวุฒิสภาเสนอเรื่องต่อประธานกรรมการสรรหาภายในห้าวัน
นับแต่วันที่ได้รับการร้องขอ และให้คณะกรรมการสรรหาวินิจฉัยให้แล้วเสร็จโดยเร็ว ในการวินิจฉัย

ให้ถือเสียงข้างมาก กรณีที่มีเสียงเท่ากันให้ประธานกรรมการสรรหาออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

หลักฐานตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการสรรหากำหนด

มาตรา ๒๐ ตุลาการต้องปฏิบัติหน้าที่เต็มเวลา และการปฏิบัติหน้าที่และการใช้อำนาจของศาลต้องเป็นไปโดยสุจริต เทียงธรรม กล้าหาญ และปราศจากอคติทั้งปวง ในการใช้ดุลพินิจ และปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามมาตรฐานทางจริยธรรม ในระหว่างการดำรงตำแหน่ง ตุลาการจะเข้ารับการศึกษาหรืออบรมในหลักสูตรหรือโครงการใด ๆ มิได้ เว้นแต่เป็นหลักสูตรหรือโครงการที่ศาลเป็นผู้จัดขึ้นโดยเฉพาะสำหรับศาล

มาตรา ๒๑ เครื่องแบบตุลาการและระเบียบการแต่งกายให้เป็นไปตามที่ประธานศาลรัฐธรรมนูญประกาศกำหนด

การลาหยุดราชการของตุลาการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ประธานศาลรัฐธรรมนูญประกาศกำหนด

มาตรา ๒๒ เงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง และประโยชน์ตอบแทนอื่นของตุลาการให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น และให้ได้รับเบี้ยประชุมเป็นรายครั้งเท่ากับกรรมการตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยเบี้ยประชุมกรรมการ

ให้ตุลาการได้รับเงินค่ารับรองเหมาจ่ายเป็นรายเดือนตามอัตราที่กระทรวงการคลังกำหนดซึ่งต้องไม่น้อยกว่าเงินประจำตำแหน่งของตุลาการ

มาตรา ๒๓ ตุลาการซึ่งดำรงตำแหน่งไม่น้อยกว่าหนึ่งปีมีสิทธิได้รับบำเหน็จตอบแทนเป็นเงินซึ่งจ่ายครั้งเดียวเมื่อพ้นจากตำแหน่งด้วยเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (๑) ครบวาระ
- (๒) ตาย
- (๓) ลาออก
- (๔) มีอายุครบเจ็ดสิบห้าปี

ในการคำนวณบำเหน็จตอบแทนนั้นให้นำอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งตามมาตรา ๒๒ คูณด้วยจำนวนปีที่ดำรงตำแหน่ง เศษของปีให้นับเป็นหนึ่งปี

สิทธิในบำเหน็จตอบแทนนั้น เป็นสิทธิเฉพาะตัว จะโอนไม่ได้ เว้นแต่กรณีตายให้ตกได้แก่คู่สมรสและทายาทที่ได้แจ้งไว้ และถ้าการตายนั้นเกิดขึ้นเพราะเหตุปฏิบัติหน้าที่หรือในการปฏิบัติหน้าที่ ให้ได้รับเป็นสองเท่าของบำเหน็จตอบแทนที่กำหนดไว้ตามวรรคสอง

มาตรา ๒๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ให้ตุลาการเป็นเจ้าพนักงานในการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายอาญา

หมวด ๓
การพิจารณา

ส่วนที่ ๑
บททั่วไป

มาตรา ๒๕ การพิจารณาคดีให้ใช้ระบบไต่สวนโดยให้ศาลมีอำนาจค้นหาความจริงไม่ว่าจะเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ และในการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริง ให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานได้ทุกประเภท เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติห้ามรับฟังไว้โดยเฉพาะ ไม่ว่าการนำสืบพยานหลักฐานนั้นจะมีข้อผิดพลาดคลาดเคลื่อนไปจากขั้นตอน วิธีการ หรือกรอบเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ ถ้าศาลได้ให้โอกาสแก่คู่กรณีฝ่ายอื่นในการนำสืบพยานหลักฐานหักล้างแล้ว ก็ให้ศาลรับฟังได้ ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องตรงตามความจริงที่เกิดขึ้นในคดีนั้น

การพิจารณาของศาลต้องเป็นไปโดยรวดเร็วตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้และข้อกำหนดของประธานศาลรัฐธรรมนูญ

ในการปฏิบัติหน้าที่ ศาลมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใดหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้ศาลอื่น พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานอื่นของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาได้

มาตรา ๒๖ การดำเนินการทั้งปวงเกี่ยวกับคดี การดำเนินกระบวนการพิจารณา การรับฟังพยานหลักฐาน และการพิจารณาและวินิจฉัย นอกจากที่บัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยข้อกำหนดของประธานศาลรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๒๗ การพิจารณาคดีจะต้องกระทำในวันที่ศาลเปิดทำการและตามเวลาทำงานที่ศาลได้กำหนดไว้ในระเบียบ แต่ในกรณีมีเหตุฉุกเฉินหรือเป็นการจำเป็น ศาลจะมีคำสั่งกำหนดการพิจารณาคดี ณ สถานที่อื่น หรือในวัน หรือเวลาใด ๆ ก็ได้

มาตรา ๒๘ การนับระยะเวลาที่มีวันเริ่มต้นและวันสิ้นสุด ให้นับวันถัดไปเป็นวันเริ่มต้น และถ้าวันสิ้นสุดตรงกับวันหยุดราชการหรือวันหยุดทำการของศาล ให้นับวันทำการถัดไปเป็นวันสิ้นสุดของระยะเวลา

มาตรา ๒๙ ระยะเวลาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ หรือในข้อกำหนดของประธานศาลรัฐธรรมนูญ หรือตามที่ศาลกำหนด เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่กรณี

มีคำขอ ศาลอาจยื่นหรือขยายได้ตามความจำเป็นและเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม เว้นแต่
รัฐธรรมนูญจะกำหนดระยะเวลาไว้เป็นการเฉพาะ

ในกรณีที่มีข้อผิดพลาดหรือบกพร่องทางวิธีพิจารณาเกิดขึ้น ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้
คู่กรณีที่ทำเนิกระบวนพิจารณาไม่ถูกต้อง ดำเนินกระบวนพิจารณาให้ถูกต้องภายในระยะเวลาและ
เงื่อนไขที่ศาลเห็นสมควรกำหนด ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

มาตรา ๓๐ ตุลาการอาจถูกคัดค้านได้ในเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(๑) เคยเป็นผู้พิพากษาหรือตุลาการในศาลอื่นหรือเคยเป็นอนุญาโตตุลาการ
ซึ่งเคยพิจารณาวินิจฉัยในคดีหรือประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคดีที่ขอให้วินิจฉัยนั้นมาก่อน

(๒) เป็นหรือเคยเป็นสามีหรือภริยา หรือญาติของคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง คือ
เป็นบุพการีหรือผู้สืบสันดานไม่ว่าชั้นใด ๆ หรือเป็นพี่น้องหรือลูกพี่ลูกน้องนับได้เพียงสามชั้น
หรือเป็นญาติทางการสมรสนับได้เพียงสองชั้น

(๓) เคยให้ถ้อยคำหรือให้ความเห็นในฐานะพยานโดยที่ได้รู้เห็นเหตุการณ์ในคดีใน
ศาลอื่นซึ่งพิจารณาวินิจฉัยประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคดีที่ขอให้วินิจฉัยนั้นมาก่อน

(๔) เป็นผู้แทนโดยชอบธรรมของคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาก่อน

(๕) มีหรือเคยมีคดีที่ตุลาการนั้นเอง สามี ภริยา หรือญาติสืบสายโลหิตตรงขึ้นไป
หรือลงมาของตุลาการนั้นฝ่ายหนึ่ง พินาศกับคู่กรณี สามี ภริยา หรือญาติสืบสายโลหิตตรงขึ้นไปหรือ
ลงมาของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง

สามีหรือภริยาตามวรรคหนึ่งหมายความว่ารวมถึงผู้ที่อยู่ร่วมกันฉันท์สามีภริยาโดยมิได้
จดทะเบียนสมรสด้วย

มาตรา ๓๑ ในกรณีมีเหตุอื่นใดนอกจากที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๐ ตุลาการ
อาจถูกคัดค้านด้วยเหตุอันมีสภาพร้ายแรงซึ่งอาจทำให้การพิจารณาหรือวินิจฉัยเสียความยุติธรรมไป

มาตรา ๓๒ เมื่อมีเหตุที่จะคัดค้านอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา ๓๐ หรือมาตรา ๓๑
เกิดขึ้นแก่ตุลาการคนใดในเรื่องที่พิจารณาวินิจฉัย

(๑) ตุลาการนั้นเองจะแถลงต่อศาลแสดงเหตุที่ตนอาจถูกคัดค้าน แล้วขอถอนตัว
ออกจากการพิจารณาคดีนั้น

(๒) คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งยกข้อคัดค้านขึ้นอ้างโดยทำเป็นคำร้องคัดค้านยื่นต่อ
ศาลก่อนมีคำวินิจฉัยหรือคำสั่งชี้ขาด

มาตรา ๓๓ ในการยื่นคำร้องคัดค้านตุลาการตามมาตรา ๓๒ (๒) ต้องระบุเหตุ
ที่จะคัดค้านอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา ๓๐ หรือมาตรา ๓๑ พร้อมทั้งข้อเท็จจริงและพฤติการณ์
ที่เกี่ยวข้อง

การคัดค้านตุลาการที่พิจารณาวินิจฉัยในเรื่องใดมากกว่าหนึ่งคน ให้คู่กรณีจัดทำเป็นคำร้องแยกเป็นตุลาการแต่ละราย

มาตรา ๓๔ เมื่อตุลาการขอถอนตัวตามมาตรา ๓๒ (๑) หรือคู่กรณียื่นคำร้องคัดค้านตามมาตรา ๓๒ (๒) ให้ตุลาการนั้นงดการปฏิบัติหน้าที่ในคดีนั้นไว้จนกว่าศาลจะได้มีการชี้ขาดในเรื่องที่ขอถอนตัวหรือถูกคัดค้านนั้น เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น

มาตรา ๓๕ เมื่อมีการขอถอนตัวตามมาตรา ๓๒ (๑) หรือยื่นคำร้องคัดค้านตามมาตรา ๓๒ (๒) ให้ศาลประชุมปรึกษาหารือเพื่อพิจารณาเหตุขอถอนตัวหรือเหตุคัดค้านนั้น โดยตุลาการซึ่งขอถอนตัวหรือถูกคัดค้านจะร่วมพิจารณาหรือออกเสียงลงคะแนนชี้ขาดคำขอถอนตัวหรือคำร้องที่คัดค้านตนเองมิได้ เว้นแต่เป็นกรณีจำเป็นที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

ในการพิจารณาเหตุคัดค้านตุลาการ ให้ศาลฟังคำชี้แจงของตุลาการที่ขอถอนตัวหรือถูกคัดค้านประกอบด้วย

การชี้ขาดเหตุคัดค้านตามวรรคหนึ่งให้ถือตามคะแนนเสียงข้างมาก ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ผู้ทำหน้าที่ประธานออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ในการลงมติตามวรรคสาม ให้กระทำโดยวิธีลงคะแนนลับ

เมื่อศาลพิจารณาวินิจฉัยเป็นประการใดแล้ว ให้แจ้งคำวินิจฉัยให้ตุลาการที่ขอถอนตัวหรือถูกคัดค้านและคู่กรณีทราบ

การพิจารณาที่ได้ดำเนินไปก่อนที่ตุลาการจะขอถอนตัวหรือก่อนที่คู่กรณียื่นคำร้องคัดค้านย่อมสมบูรณ์ไม่เสียไปเพราะเหตุที่ศาลมีคำสั่งชี้ขาดให้ถอนตัวหรืออนุญาตตามคำคัดค้าน เว้นแต่ศาลจะได้กำหนดไว้ในคำสั่งเป็นอย่างอื่น

มาตรา ๓๖ ให้ศาลมีอำนาจรักษาความสงบเรียบร้อยของการพิจารณาคดีในส่วนที่เกี่ยวกับบุคคลที่เข้ามาหรือจะเข้ามาในที่ทำการศาล หรือบริเวณที่ทำการศาล หรือเข้าฟังการไต่สวนของศาล หรือในกรณีมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนศาลอาจมีคำสั่งให้บุคคลใดหรือกลุ่มบุคคลใดกระทำการหรืองดเว้นกระทำการ เพื่อให้การพิจารณาคดีดำเนินไปโดยสงบเรียบร้อย เที่ยงธรรม และรวดเร็ว รวมทั้งวางระเบียบเพิ่มเติม เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ

คำสั่งหรือระเบียบตามวรรคหนึ่งต้องไม่เป็นการตัดสิทธิการแสดงความคิดเห็นต่อคำพิพากษาที่กระทำโดยสุจริตและมีได้ใช้ถ้อยคำหยาบคายหรือมีลักษณะอาฆาตมาดร้าย

มาตรา ๓๗ ผู้ใดฝ่าฝืนคำสั่งศาลหรือระเบียบตามมาตรา ๓๖ ให้ถือเป็นการละเมิดอำนาจศาล และให้ศาลมีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) ตักเตือน โดยจะมีคำตำหนิเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยหรือไม่ก็ได้

(๒) ไล่ออกจากบริเวณศาล

(๓) ลงโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ การส่งลงโทษตามวรรคสอง ให้ศาลพิจารณາอย่างระมัดระวังและเท่าที่จำเป็น ตามพฤติการณ์แห่งกรณี

ในการดำเนินการให้เป็นไปตามคำสั่งศาลตาม (๓) ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม

ส่วนที่ ๒ วิธีพิจารณาคดีทั่วไป

มาตรา ๕๓ **ควรช่วยตัวช่วยควร** ค่าพินทุเงินทวง และค่าที่พัด ของบุคคลใดที่ศาลเรียกมาในคดีได้สวน ตลอดจนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับควรตัวเน้นควรใดเพื่อประโยชน์แห่งควรพิชารณคดีของศาลให้ยื่นไปตมปรระกคของศาล (นำไปไว้เป็นมาตรา ๕๓ วรรคสี่)

มาตรา ๕๔ **คู่กรณี** พยทนในส่วนที่เกี่ยวกับค้วเชิควคควมของตน หรือบุคคลภยทนออกผู้มีส่วนได้เสียโดยชอบหรือมีเหตุผลอันสมควรที่ดี อลร้องขออนุญตต่อศาลเพื่อตรรสตุ ขอคัดสำเนา และขอสำเนาที่มีควรับรอลงควมถูกต้องของเอกสารในส่วนวนคดีได้โดยศาลจะเรียกค่าธรรมเนียมในควรนั้นก็ได้ ทั้งนี้ ตมหลักเกณฑ์และวิธีควรที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดของศาล (นำไปไว้ในส่วนการพิจารณาคดี มาตรา ๕๘)

มาตรา ๓๘ มาตรา ๕๕ คำร้องหรือหนังสือที่ขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยตามมาตรา ๗ ต้องทำเป็นหนังสือ ใช้ถ้อยคำสุภาพ และอย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

(๑) ชื่อและที่อยู่ของผู้ร้อง

(๒) ระบุมตราของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเหตุในคำร้อง (กรธ. มีข้อสังเกตว่า ถ้าอ้างผิดมาตราแล้วจะไม่วินิจฉัยให้อย่างนั้นหรือ)

(๒๓) ระบุงเรื่องอันเป็นเหตุให้ต้องใช้สิทธิ พร้อมทั้งข้อเท็จจริง หรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง

(๓๔) คำขอของผู้ร้องหรือผู้ยื่นหนังสือ แล้วแต่กรณี ที่ระบุมตราประสงค์จะให้ศาล ตัดเน้นควรรอลงควมพร้อมทั้งเหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้ง

(๔๕) ลงลายมือชื่อผู้ร้องหรือผู้ยื่นหนังสือ แล้วแต่กรณี แต่ในกรณีที่เป็นการทำและ ยื่นหรือส่งคำร้องแทนผู้อื่น ต้องแนบใบมอบฉันทะให้ทำการดังกล่าวมาด้วย

(๕๖) รายการอื่นที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดของประธานศาลรัฐธรรมนูญ

คำร้องใดมีรายชื่อนักเรียนที่ตนสมัครเรียนหรือไม่ชัดเจน หรือไม่อาจเข้าใจได้
ให้พนักงานคดีรัฐธรรมนุญให้คำแนะนำแก่ผู้ร้องเพื่อตัดเงื่อนไขการแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องนั้นไว้ถูกต้อง
(นำไปกำหนดไว้เป็นอำนาจของตุลาการตามมาตรา ๔๑)

ในกรณีการกระบวนพิพาท ผู้ร้องจะดำเนินการทั้งปวงด้วยตนเองหรือจะ
มอบอำนาจให้ทนายความหรือบุคคลอื่นซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วและมีความรู้ความสามรถที่อาจ
ดำเนินการแทนผู้มอบอำนาจได้ยื่นคำร้องหรือดำเนินการคดีแทนผู้ร้องได้

การยื่นคำร้องหรือหนังสือตามวรรคหนึ่ง ให้คู่กรณีจัดทำสำเนายื่นต่อศาลด้วย
(นำแนวทางมาจากข้อ ๓๓ ของระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองฯ)

แบบคำร้องหรือหนังสือตามวรรคหนึ่ง และจำนวนสำเนาคำร้องหรือหนังสือ
ตามวรรคสองให้เป็นไปตามข้อกำหนดของประธานศาลรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๔๖ การยื่นคำร้องตามมาตรา ๒๑๑ วรรคหนึ่ง (๒) ของรัฐธรรมนูญ
ให้ประชาชนสภาผู้แทนราษฎร ประชาชนวุฒิสภา ประชาชนรัฐสภา นายกรัฐมนตรี หรือองค์การ
อิสระนั้น เป็นผู้ยื่นคำร้องโดยจัดทำเป็นคำร้องพร้อมความเห็นและเอกสารประกอบตาม
ข้อกำหนดของศาล

การยื่นคำร้องตามมาตรา ๒๑๒ ของรัฐธรรมนูญ ให้ศาลยุติธรรม ศาล
ปกครอง หรือศาลทหาร ที่จะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับคดี ส่งความเห็นหรือคำโต้แย้ง
ของคู่ความพร้อมด้วยเหตุผลโดยจัดทำเป็นคำร้องพร้อมเอกสารประกอบตามข้อกำหนดของศาล
(นำไปกำหนดไว้ในส่วนวิธีพิจารณาคดีเฉพาะ มาตรา ๗๒)

มาตรา ๔๗ การยื่นคำร้องตามมาตรา ๒๑๓ ของรัฐธรรมนูญ ไม่บุคคลซึ่งถูก
ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพโดยตรงตามที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ ยื่นคำร้องต่อศาลภายในหกเดือนนับ
แต่วันที่สิทธิยื่นคำร้อง

การใช้สิทธิยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง ต้องเป็นกรณีที่ไม้อาจใช้สิทธิทางศาลตาม
รัฐธรรมนูญ หมวด ๑๑ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ หรือผู้ตรวจการแผ่นดิน
แล้วแต่กรณี

การใช้สิทธิยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง ต้องไม่เป็นกรณที่กระทำดังต่อไปนี้

(๑) การกระทำที่เป็นการใช้อำนาจพิพาทคดีของศาลตามรัฐธรรมนูญ
หมวด ๑๑ และหมวด ๑๓

(๒) การกระทำที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลตาม
รัฐธรรมนูญ หมวด ๑๑

(๓) การกระทำที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของคณะกรรมการตุลาการศาล
ปกครองทั่วด้วยข้าราชการฝ่ายตุลาการ รวมถึงการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร

(๔) การกระทำของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๒

(๕) การกระทำของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙

(กรธ. มีข้อสังเกตว่า ต้องการห้ามอะไร ที่เขียนมาน่าจะไม่สอดคล้องกับ ร่าง รธน.)

ควรยื่นคำร้องตมวรรคหนึ่ง นอกผลคดีต้องตั้งเนิ่นควรตมวตมตร ๔๕ แล้ว
ต้องระบุควรกระทำที่อ้างว่าไม่เป็นควรละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของตนโดยตรงว่า เป็นควรกระทำใด
และละเมิดต่อสิทธิหรือเสรีภาพของตนอย่างไรให้ชัดเจน รวมทั้งเหตุที่ไม่อาจใช้สิทธิตมวตมตรสอง
ได้แล้วด้วย

ในกรณีที่ศาลเห็นว่าการร้องตมวตมตรหนึ่งไม่เป็นควรอันควรได้รับควรวินิจฉัย
ควรละไม่รับคำร้องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้

(การยื่นคำร้องตมมาตรา ๒๑๓ ของรัฐธรรมนูญนั้นนำไปกำหนดไว้ในมาตรา ๙๖
และมาตรา ๙๗)

มาตรา ๓๙ คำร้องหรือหนังสือตมมาตรา ๓๘ ให้แนบพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องด้วย
ในกรณีที่ไมอาจแนบพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องได้เพราะพยานหลักฐานอยู่ในความครอบครองของ
หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือบุคคลอื่น หรือเพราะเหตุอื่นใด ให้ระบุเหตุที่ไม่อาจแนบ
พยานหลักฐานไว้ด้วย

ในกรณีที่ผู้ถูกร้องมิใช่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ให้ระบุชื่อและที่อยู่ของ
บุคคลซึ่งเป็นผู้ถูกร้องไว้ด้วย

การยื่นคำร้องหรือหนังสือ เอกสารและหลักฐาน รวมทั้งพยานหรือการระบุพยาน
ในแต่ละคดี ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดของประธานศาลรัฐธรรมนูญ
(มาตรานี้ให้นำแนวทางมาจากข้อ ๓๒ ของระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองฯ)

มาตรา ๔๐ ในการพิจารณาว่าจะรับหรือไม่รับเรื่องไว้พิจารณา ศาลจะกำหนดให้
ตุลาการไม่น้อยกว่าสามคนเป็นผู้พิจารณาแทนก็ได้ ถ้าตุลาการดังกล่าวเห็นว่าควรรับไว้พิจารณา
ก็ให้ถือว่าศาลสั่งรับไว้พิจารณา แต่ในกรณีที่ตุลาการดังกล่าวเห็นว่าไม่อยู่ในอำนาจของศาลที่จะรับไว้
พิจารณา ให้เสนอศาลเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

การตั้งตุลาการและการส่งเรื่องให้ตุลาการพิจารณาตมวตมตรหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่
ศาลกำหนด (กรธ. พิจารณาปรับปรุงจากร่างมาตรา ๕๓ เดิม)

มาตรา ๔๑ ให้ตุลาการตมมาตรา ๔๐ ตรวจสอบคำร้องหรือหนังสือขอให้ศาล
พิจารณาวินิจฉัย ถ้าเห็นว่าคำร้องหรือหนังสือนั้นไม่สมบูรณ์ครบถ้วนซึ่งผู้ยื่นอาจแก้ไขได้ ให้ตุลาการ
มีคำสั่งให้ผู้ยื่นแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด

สำนักงานจะจัดให้มีเจ้าหน้าที่ของสำนักงานให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ยื่นคำร้องในการ
แก้ไขตมวตมตรหนึ่งก็ได้

มาตรา ๔๒ ในกรณีที่ปรากฏว่าคดีสองเรื่องหรือกว่านั้นขึ้นไปมีประเด็นอย่าง
เดียวกันหรือเกี่ยวเนื่องใกล้ชิดกัน ถ้าศาลตุลาการตมมาตรา ๔๐ เห็นว่าการรวมเป็นคดีเดียวกันจะ

เป็นประโยชน์แก่การพิจารณาคดี จะเสนอความเห็นต่อศาลเพื่อพิจารณาจะสั่งให้รวมคดีเข้าด้วยกัน แล้วพิจารณาวินิจฉัยรวมกันไปก็ได้ (นำแนวทางมาจากข้อ ๗๙ ของระเบียบที่ประชุมใหญ่ฯ)

มาตรา ๔๓ ในคดีที่มีประเด็นแห่งคดีหลายประเด็น และประเด็นหนึ่งประเด็นใด ไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นอื่น ๆ หรือมีผู้ฟ้องคดีหรือผู้ถูกฟ้องคดีหลายคน ถ้าศาลตุลาการตามมาตรา ๔๐ เห็นว่าการแยกคดีออกจากกันจะเป็นประโยชน์แก่การพิจารณาคดี จะเสนอความเห็นต่อศาลเพื่อพิจารณาสั่งให้แยก คดีดังกล่าวออกเป็นหลายคดี แล้วพิจารณาวินิจฉัยแต่ละคดีแยกกันไปก็ได้

ในคดีที่มีผู้ฟ้องคดีหรือผู้ถูกฟ้องคดีหลายคน ถ้าตุลาการตามมาตรา ๔๐ เห็นว่า จะเป็นประโยชน์แก่การพิจารณาคดี จะเสนอความเห็นต่อศาลเพื่อพิจารณาสั่งให้แยกคดีดังกล่าว ออกเป็นหลายคดี แล้วพิจารณาพิพากษาแต่ละคดีแยกกันไปก็ได้ (นำแนวทางมาจาก ข้อ ๘๐ ของระเบียบที่ประชุมใหญ่ฯ)

มาตรา ๔๔ (มาตรา ๔๘) คำร้องหรือหนังสือที่ขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยที่ยื่น ต่อศาลแล้ว และก่อนศาลจะมีคำวินิจฉัย ให้ศาลมีอำนาจสั่งจำหน่ายได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) ผู้ร้องหรือผู้ยื่นหนังสือขอลอนคำร้องหรือลอนหนังสือและการพิจารณาต่อไปไม่ เป็นประโยชน์ต่อประชาชน

(๒) ผู้ร้องตาย และการพิจารณาคดีต่อไปจะไม่มีผลต่อผู้ร้องหรือทายาทหรือ ประชาชน

(๓) การพิจารณาต่อไปไม่ประโยชน์แก่คดี

(๔) ก่อนศาลมีคำวินิจฉัยหรือมีคำสั่ง ถ้าผู้ร้องตาย หรือมีการขอลอนคำร้องหรือ หนังสือฉบับนั้น หรือคำร้องหรือหนังสือฉบับนั้นไม่เป็นประโยชน์แก่คดี ศาลอาจพิจารณาสั่ง จำหน่ายคดีนั้นก็ได้ (กรธ. เห็นว่า สมควรหรือไม่ที่จะให้จำหน่าย ถ้ายังเป็น ประโยชน์ต่อสังคม ส่วนกรณีที่คำร้องนั้นไม่เป็นประโยชน์แก่คดี ควรให้เป็นอำนาจ ศาลที่จะสั่งจำหน่ายคดี หรือศาลต้องจำหน่ายคดี

การลอนคำร้องหรือหนังสือ ให้เป็นไปหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ใน ข้อกำหนดของประธานศาลรัฐธรรมนูญ (นำหลักเกณฑ์ตามมาตรา ๔๙ เดิมมากำหนดไว้)

มาตรา ๔๔/๑ หลักเกณฑ์และวิธีการในการจัดทำ การยื่นคำร้อง และลอนคำร้อง นอกจากที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของศาล แต่ ข้อกำหนดดังกล่าวต้องไม่สร้างขั้นตอนหรือก่อให้เกิดความล่าช้าโดยไม่จำเป็น (กรธ. เห็นว่า เรื่องการ จัดทำ ไม่ควรมีเงื่อนไขหรือขั้นตอนมากมายเกินไป จึงไม่สมควรให้ไปกำหนดได้อย่างกว้างขวางเกินไป)

(การขอลอนคำร้อง นำไปกำหนดไว้ในมาตรา ๔๔ วรรคสอง)

ถึงนี้ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๖๐

ส่วนที่ ๓
องค์คณะและทศพรพิสดรณคดี

มาตรา ๔๕ หมวด ๕๒ ให้เป็นหน้าที่ของตุลาการทุกคนที่จะต้องร่วมนั่งพิจารณา และร่วมทำคำวินิจฉัย เว้นแต่มีเหตุถูกคัดค้านหรือมีเหตุจำเป็นอื่น

องค์คณะของศาลในการนั่งพิจารณาคดีและในการทำคำวินิจฉัย ต้องประกอบด้วย ตุลาการไม่น้อยกว่าเจ็ดคน

ในการนั่งพิจารณาและทำคำวินิจฉัย ให้ตุลาการทุกคนร่วมกันพิจารณาและวินิจฉัย เว้นแต่มีเหตุถูกคัดค้านหรือมีเหตุจำเป็นอื่น (กรธ. มีข้อสังเกตว่า ควรเขียนในลักษณะที่ว่าตุลาการทุกคนต้องร่วมกันพิจารณาและทำคำวินิจฉัย เว้นแต่มีเหตุถูกคัดค้านหรือมีเหตุจำเป็นอื่น แต่ต้องเหลือไม่น้อยกว่าเจ็ดคน)

ตุลาการซึ่งไม่ได้ร่วมในทศพรพิสดรณคดีใด ย่อมไม่มีอำนาจในคดีหรือคำวินิจฉัยคดีนั้น ทศพรพิสดรณคดีที่ร่วมในทศพรพิสดรณคดีนั้นหรือไม่ ให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัยก่อนที่ระงับหรือถอนทศพรพิสดรณคดีไป (กรธ. มีข้อสังเกตว่า ไม่ควรมี เพราะศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้นั่งพิจารณาอย่างศาลแพ่งหรือศาลอาญา และคดีส่วนใหญ่เป็นเรื่องเอกสารมากกว่า พยานบุคคล) (อนุยก่างฯ นำไปกำหนดไว้ในมาตรา ๑๐๒)

คำวินิจฉัยของศาลให้ถือเสียงข้างมาก เว้นแต่รัฐธรรมนูญระบุไว้เป็นอย่างอื่น (อนุยก่างฯ เห็นว่า เนื่องจากเป็นเรื่องของการวินิจฉัยจึงน่าจะไปกำหนดไว้ในบทบัญญัติเกี่ยวกับการวินิจฉัย (มาตรา ๑๐๒ วรรคสอง))

มาตรา ๕๑ กรณีมีคำร้องขอให้ศาลพิสดรณคดีหรือคำวินิจฉัยใด ให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญแต่งตั้งตุลาการไม่น้อยกว่าสามคน เป็นตุลาการประจักษ์คดี เว้นแต่กรณีตามมาตรา ๑๔๔ วรรคสาม มาตรา ๑๗๓ มาตรา ๑๗๘ และมาตรา ๒๕๖ (๙) ของรัฐธรรมนูญ หรือกรณีที่มิควรถอนเป็นเร่งด่วน ให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญแต่งตั้งตุลาการทั้งหมดเป็นตุลาการประจักษ์คดี (ควรกำหนดเวลาว่าจะตั้งเมื่อไร)

ในกรณีที่ไม่มีประธานศาลรัฐธรรมนูญ หรือประธานศาลรัฐธรรมนูญไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ศาลมอบหมายตุลาการคนใดคนหนึ่งทำหน้าที่แต่งตั้งตุลาการประจักษ์คดีแทน

ให้ตุลาการประจักษ์คดีตามวรรคหนึ่งเป็นเจ้าของสำนวน มีอำนาจพิสดรณคดีหรือคำร้องไว้พิสดรณคดี ตมมาตรา ๕๓ และออกคำสั่งใด ๆ ซึ่งมีใช้ไปในทางวินิจฉัยชี้ขาดคดี คำสั่งของตุลาการประจักษ์คดีให้ถือเสียงข้างมาก (กรธ. มีข้อสังเกตว่า ถ้าไม่ได้เสียงข้างมากทำอย่างไร)

(ตัดออก เนื่องจากอนุญกร่างฯ เห็นว่า ในส่วนบทบัญญัติเรื่องการรับหรือไม่รับคดีไว้พิจารณา กรธ.กำหนดเป็นร่างมาตรา ๔๐ ส่วนการแต่งตั้งตุลาการประจำคดีได้นำไปกำหนดไว้เป็นร่างมาตรา ๕๐)

มาตรา ๕๒ กรณีมีคำร้องขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยตามมาตรา ๓๔๔ วรรคสาม มาตรา ๓๗๓ มาตรา ๓๗๔ และมาตรา ๒๕๖ (๙) ของรัฐธรรมนูญ หรือกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน ให้ศาลตรวจสอบและมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยภายในสัปดาห์นับแต่วันที่ได้รับคำร้อง (กรธ. มีข้อสังเกตว่า ศาลตามมาตรานี้หมายถึง ๓ คน หรือ ๙ คน)

(ตัดออก เนื่องจากอนุญกร่างฯ เห็นว่า ร่างมาตรา ๔๐ กรธ. ใช้คำว่า “ศาลจะกำหนดให้ตุลาการไม่น้อยกว่าสามคนเป็นผู้พิจารณา” ดังนั้น ตุลาการทั้งหมดจึงเป็นผู้พิจารณารับหรือไม่รับเรื่องได้อยู่แล้ว อีกทั้งศาลอาจกำหนดระยะเวลาการพิจารณาของตุลาการไม่น้อยกว่าสามคนดังกล่าวได้)

มาตรา ๕๓ ให้ตุลาการประจักษ์คดีตามมาตรา ๕๑ มีอำนาจตรวจสอบและมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยภายในสัปดาห์นับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง (กรธ. มีข้อสังเกตว่า ถ้าไม่รับคำร้อง คงใช้เวลาสิบปีก็ได้)

กรณีตุลาการประจักษ์คดีมีความเห็นควรสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยให้เสนอศาลพิจารณาคภายในเจ็ดวันนับแต่วันมีความเห็น หากศาลเห็นพ้องด้วยให้สั่งทบทวนเป็นคำสั่งของศาล ((กรธ. มีข้อสังเกตว่า ทำไมต้องเขียนเป็นขั้นตอนอย่างนี้ อาจทำให้ยิ่งล่าช้าขึ้น)

หากศาลไม่เห็นพ้องด้วยด้วยความเห็นของตุลาการประจักษ์คดีตามวรรคสอง ให้ตั้งเนรเทศตามความเห็นของศาล

(ตัดออก เนื่องจากอนุญกร่างฯ เห็นว่า ในส่วนบทบัญญัติเรื่องการรับหรือไม่รับคดีไว้พิจารณา กรธ.กำหนดเป็นร่างมาตรา ๔๐ ส่วนการแต่งตั้งตุลาการประจำคดีได้นำไปกำหนดไว้เป็นร่างมาตรา ๕๐)

มาตรา ๔๖ **มาตรา ๕๔** เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ในกรณีที่ศาลหรือตุลาการประจำคดี แล้วแต่กรณี อาจเห็นว่ามีคำสั่งให้คู่กรณีที่ทำเนียบกระบวนการพิจารณาไม่ถูกต้องนั้นให้ศาลมีอำนาจสั่งคู่กรณีให้แก้ไขให้ถูกต้องภายในระยะเวลาและเงื่อนไขที่เห็นสมควร หรือดำเนินการอื่นใดตามที่เห็นสมควรเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ

หากคู่กรณีไม่ดำเนินการกระบวนการพิจารณาตามคำสั่งศาลหรือตุลาการประจำคดีตามวรรคหนึ่งโดยไม่มีเหตุอันสมควร กรณีเป็นผู้ร้อง ศาลอาจพิจารณาสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา วินิจฉัยหรือจำหน่ายคดีนั้นก็ได้อีก หากเป็นผู้ถูกร้อง ให้ถือว่าผู้ถูกร้องไม่คิดใจที่จะแก้ไขและให้ศาลดำเนินการกระบวนการพิจารณาต่อไป (วรรคสองตัดออกเพื่อให้เป็นไปตามข้อสังเกต กรธ.)

(กรธ. มีข้อสังเกตว่า แทนที่จะเขียนลักษณะนี้ ควรเขียนตรงข้าม คือ ถ้าพบข้อบกพร่อง ศาลก็ทำให้หายบกพร่อง โดยใช้ระบบโต้สวน ไม่ควรพิจารณาคดีโดยอาศัยเทคนิคการดำเนินคดีแบบคดีระหว่างเอกชนต่อเอกชน หรือคดีอาญา)

มาตรา ๔๗ **มาตรา ๕๕** เมื่อศาลหรือตุลาการประมวลคดี แล้วแต่กรณี มีคำสั่งรับคดีใดคำร้องหรือหนังสือที่มีคู่กรณีไว้พิจารณาวินิจฉัยแล้ว หากคำร้องหรือหนังสือกล่าวหาบุคคลใด หรือจะกระทบกับสิทธิและหน้าที่ของบุคคลใด ศาลต้องให้โอกาสผู้ถูกร้องหรือผู้ถูกกระทบสิทธิและหน้าที่ได้ชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ให้ส่งสำเนาคำร้องหรือหนังสือแก่ผู้ถูกร้อง หรือในกรณีที่มีเอกสารเป็นจำนวนมาก ศาลจะสั่งให้ผู้ถูกร้องมารับเอกสารดังกล่าวภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดหรือจัดส่งโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้

เมื่อผู้ถูกร้องหรือผู้ถูกกระทบสิทธิและหน้าที่หรือได้รับสำเนาคำร้องหรือหนังสือให้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับสำเนาคำร้องหรือหนังสือหรือภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด และให้นำความในมาตรา ๓๘ และมาตรา ๕๔/๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

กรณีผู้ถูกร้อง ไม่ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในระยะเวลาตามวรรคสอง หรือไม่มารับเอกสารสำเนาคำร้องภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง ศาลจะดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป โดยถือว่าผู้ถูกร้องไม่ตั้งใจที่จะยื่นคำชี้แจง หรือจะสั่งเป็นอย่างอื่นเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะก็ได้ (วรรคสามตัดออกเพื่อให้เป็นตามข้อสังเกตของ กรธ. ซึ่งศาลมีหน้าที่แสวงหาข้อเท็จจริงไม่ว่าจะอยู่ในคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาหรือไม่) (กรธ. มีข้อสังเกตว่า แล้วเขามายื่นคำร้องภายหลัง ก่อนที่ศาลจะวินิจฉัยคดี ได้หรือไม่ ศาลจะอย่างไร)

มาตรา ๔๘ **มาตรา ๕๖** การผู้ร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมคำร้อง หนังสือ หรือผู้คู่กรณีขอแก้ไขเพิ่มเติมคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาที่เสนอต่อศาลแล้ว ให้ทำได้โดยยื่นประท้วงได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตศาลและต้องยื่นประท้วงสำคัญอันควรแก่ขอแก้ไขเพิ่มเติมและเกี่ยวข้องกับเรื่องเดิม โดยให้ทบทวนคำร้องยื่นต่อศาล ก่อนศาลมีคำวินิจฉัย(กรธ. มีข้อสังเกตว่า ทำไมถึงต้องเข้มงวดอย่างนี้ทำไมถึงต้องได้รับอนุญาต ถ้าเป็นระบบโต้สวน ความจริงปรากฏตอนไหนก็ยอมต้องใช้ได้ทั้งนั้น)

มาตรา ๕๗ การส่งสำเนาคำร้อง สำเนาคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา หรือเอกสารอื่นใด ระหว่างศาลกับคู่กรณี พยาน หรือผู้เกี่ยวข้อง ให้ส่ง ณ ภูมิลำเนา หรือถิ่นที่อยู่ปกติ หรือสถานที่ติดต่อแห่งใดแห่งหนึ่งตามที่คู่กรณี พยาน หรือผู้เกี่ยวข้องได้แจ้งไว้

เพื่อให้กระบวนการพิจารณาเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรม ให้พนักงานคดีรัฐธรรมนุญเป็นผู้ส่งหรือส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ(ทำไมต้องให้คนนี้เท่านั้นเป็นส่ง

สำนักงานส่งไม่ได้หรือ) เว้นแต่ศาลเห็นสมควรโดยคำนึงถึงความจำเป็นเร่งด่วนและความเหมาะสมแก่ลักษณะเนื้อหาของเรื่องที่ทำการติดต่อ รวมทั้งจำนวนและลักษณะของเอกสารหรือวัตถุอื่นที่เกี่ยวข้อง ศาลอาจมีคำสั่งให้ส่งโดยโทรสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่น แทนหรือประกอบกันก็ได้ (วิธีทำย ๆ นี้ ก็น่าจะใช้ได้ตั้งแต่ต้น (ดู กม. กกด.)

ในกรณีไม่อาจดำเนินการตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ศาลหรือตุลาการประจำคดี แล้วแต่กรณี มีอำนาจสั่งให้นำเอกสารดังกล่าว ปิดไว้ ณ สถานที่ตามวรรคหนึ่ง หรือที่ทำการศาล หรือให้ประกาศโดยวิธีอื่นใดตามที่ศาลหรือตุลาการประจำคดีเห็นสมควร และให้ถือว่าได้มีการส่งเอกสารโดยชอบแล้วนับแต่วันปิดหรือประกาศ

หลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการตามมาตรานี้ ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของศาล (ตัดออก เนื่องจากกรธ. ให้เขียนเหมือนกับร่าง พรบ. กกด. ซึ่งกำหนดไว้ในร่างมาตรา ๕) (พื้นแล้วดูว่าควรจะอยู่ที่ไหน ถ้าอยู่ที่นี้แล้วไม่ขัดก็อยู่ที่นี้ได้)

มาตรา ๕๘ ในระหว่างการพิจารณาคดี ศาลอาจมอบหมายให้ตุลาการคนใดคนหนึ่งดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีได้ **โดยมีหนังสือมอบคดีมีสูตรสมมูลเป็นผู้ช่วยเหลือ** (กรธ. มีข้อสังเกตว่า ควรตัดออก) (ถ้าไม่มี ศาลเลยทำคนเดียวไม่ได้) และจะให้ทำอะไร (ตัดออก เพื่อให้เป็นไปตามแนวทางของ กรธ. และอนุญกร่างฯ เห็นว่า อำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐาน ได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของตุลาการประจำคดีแล้ว การดำเนินการอื่นก็ดำเนินการในรูปขององค์คณะ จึงไม่จำเป็นต้องมีการมอบหมายให้ตุลาการดำเนินการเรื่องใดอีก)

มาตรา ๕๙ เมื่อศาลรับคดีได้ไว้พิจารณาแล้ว ให้ศาลกำหนดประเด็นและลำดับประเด็นที่จะพิจารณาวินิจฉัย แต่ไม่ตัดอำนาจศาลที่จะแก้ไขหรือเพิ่มเติมประเด็นหรือลำดับประเด็นที่ได้กำหนดหรือลำดับไว้เดิม

ในการทำความเข้าใจส่วนตน ตุลาการต้องทำตามประเด็นและตามลำดับแห่งประเด็นที่ศาลได้กำหนดหรือลำดับไว้

(๑) กำหนดประเด็นที่จะพิจารณาวินิจฉัย

(๒) กำหนดลำดับประเด็นที่จะพิจารณาวินิจฉัย

————— ในระหว่างการพิจารณาคดี ศาลอาจแก้ไขหรือกำหนดประเด็นพิจารณาวินิจฉัยตาม (๑) เพิ่มเติม หรือแก้ไขลำดับประเด็นที่จะพิจารณาวินิจฉัยตาม (๒) ก็ได้

(อนุญกร่างฯ กำหนดเพิ่มเติมตามข้อสังเกตของ กรธ.)

มาตรา ๕๐ เมื่อศาลกำหนดประเด็นพิจารณาแล้ว ให้ศาลแต่งตั้งตุลาการประจำคดี ทำหน้าที่รวบรวม ตรวจสอบ และจัดทำสรุปข้อเท็จจริงเพื่อเสนอต่อศาล

มาตรา ๕๑ มทสรท ๕๙ ในกรณีตุลาการประจำคดีหาคดีเห็นว่าคดีใด เป็นปัญหาข้อกฎหมาย หรือมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ ให้เสนอสรุปข้อเท็จจริง ให้ศาลวินิจฉัย ศาลขอสรุปข้อเท็จจริงเพื่อพิเคราะห์และวินิจฉัยโดยไม่ต้องหาคดีได้ (กรธ. มี ข้อสังเกตว่า ถ้าได้สวนไปครั้งหนึ่งแล้ว ถ้าเห็นว่าพอจะวินิจฉัยได้ จะวินิจฉัยเลยได้ไหม)

ในกรณีตุลาการประจำคดีเห็นว่าเรื่องใดจำเป็นต้องแสวงหาหรือพิสูจน์ข้อเท็จจริง ให้ศาลดำเนินการแสวงหาพยานหลักฐานหรือสืบพยานหลักฐานที่จำเป็นโดยไม่ต้องผูกพันอยู่กับ คำร้อง หนังสือ หรือพยานหลักฐานของคู่กรณี ในกรณี ศาลจะออกหมายเรียกให้เจ้าหน้าที่หน่วยงาน ของรัฐ บุคคลที่เกี่ยวข้อง หรือบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับประเด็นที่เสนอให้ศาลพิจารณา วินิจฉัยมาให้ถ้อยคำ หรือส่งเอกสารหรือวัตถุ หรือชี้แจงข้อเท็จจริงหรือความเห็นเป็นหนังสือก็ได้ (อนุญคร่างๆ เห็นว่า เรื่องของการออกหมายเรียก น่าจะอยู่มาตรานี้ ทั้งนี้ หาก กรธ. เห็นชอบด้วย จะต้องตัดวรรคสามของมาตรา ๒๕ ออก)

ในการกำหนดวันและเวลาที่จะให้มาตามหมายเรียกตามวรรคสองนั้น ให้พึงระลึกถึง ระยะทางใกล้ไกล เพื่อให้ผู้ถูกเรียกมีโอกาสมาถึงตามวันเวลายกกำหนดในหมาย (ปรับปรุงตามแนวทาง ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๕๔)

มาตรา ๕๒ มทสรท ๖๒ การได้สวนนั่งพิจารณาของศาลให้กระทำโดยเปิดเผย เว้นแต่เมื่อศาลเห็นเป็นสมควรสมควรมีความจำเป็นเพื่อรักษาความเรียบร้อยในบริเวณที่ทำการศาล หรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ ศาลมีอำนาจกำหนดคู่กรณีและบุคคล (หรือจำนวน?) ที่มี สิทธิอยู่ในห้องพิจารณาได้

เมื่อศาลประกาศกำหนดวันนัดได้สวนครั้งแรก ให้ส่งสำเนาประกาศแก่คู่กรณีไม่น้อย กว่าสิบห้าวันก่อนวันนัด ส่วนกำหนดวันนัดได้สวนครั้งต่อไป ให้เป็นไปตามที่ศาลกำหนด

ประกาศตามวรรคสอง ให้ปิดประกาศไว้ ณ ที่ทำการศาล

มาตรา ๖๑ คู่กรณีซึ่งอ้างตนเอง บุคคล และหลักฐานอื่นเป็นพยานหลักฐาน ได้ตามที่ศาลเห็นสมควร และมีสิทธิขอตรวจสอบพยานหลักฐานและคัดสำเนาพยานหลักฐานของ ตนเองหรือของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งนั้น ณ ที่ทำการศาล (แปลว่าอะไร) ในเวลาที่ศาลได้ตามที่ศาล กำหนด

ศาลอ้างพยานหลักฐานตามวรรคหนึ่ง ให้คู่กรณียื่นบัญชีระบุพยานหลักฐาน พร้อมแสดงเหตุผลควมจำเป็นในศาลอ้าง และวิธีศาลได้มาซึ่งพยานหลักฐานดังกล่าว (ทำเหมือน ศาลแพ่งและศาลอาญา)

คู่กรณีขอชี้แจงบัญชีระบุพยานหลักฐานเพิ่มเติมพร้อมแสดงเหตุผลควมจำเป็นได้ ตามที่ศาลเห็นสมควร

พยานหลักฐานใดที่คู่กรณีไม่ได้แสดงให้เห็นในบัญชีระบุพยานหลักฐาน คู่กรณีไม่อาจนำเข้าสู่การพิจารณาคดีได้ เว้นแต่ศาลจะอนุญาตเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม (ควรเขียนใหม่ให้เหมาะกับระบบไตสวน)

มาตรา ๒๒ เพื่อให้การพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม ศาลอาจกำหนดให้มีการตรวจพยานหลักฐานก่อนก็ได้ และให้แจ้งคู่กรณีทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสิบห้าวันก่อนวันนัดตรวจพยานหลักฐาน

ก่อนวันนัดตรวจพยานหลักฐานตามวรรคหนึ่งไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ให้คู่กรณียื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานตามมาตรา ๒๑ สรรคสอง ต่อศาลพร้อมสำเนาจำนวนเพียงพอต่อคดี ศาลกำหนด และหากคู่กรณียื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานเพิ่มเติมต้องกระทำก่อนการตรวจพยานหลักฐานเสร็จสิ้น

การยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานเพิ่มเติม เมื่อล่วงพ้นระยะเวลาตามวรรคสองจะกระทำได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาล โดยผู้ขอต้องแสดงเหตุอันสมควรว่าไม่สมควรทรยศถึงพยานหลักฐานนั้นหรือเป็นกรณีสำคัญเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ไม่น่าจะใช้ระบบไตสวน

มาตรา ๒๓ ในวันนัดตรวจพยานหลักฐาน ให้คู่กรณีนำพยานเอกสาร พยานวัตถุ และพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมดที่อยู่ในความยึดถือหรือดูแลรักษาครอบครองของแต่ละฝ่ายมาแสดงต่อศาลเพื่อให้ทั้งสองฝ่ายมีโอกาสตรวจสอบพยานหลักฐานดังกล่าว หากฝ่ายใดไม่ออกนำพยานหลักฐานดังกล่าวมาแสดงต่อศาลในวันนัดตรวจพยานหลักฐานได้ อันเนื่องจกสภาพและกรรมจัวเป็นแห่งพยานหลักฐานนั้น ศาลอาจมีคำสั่งให้ปฏิบัติเป็นอย่างอื่นตามความจัวเป็นและสมควรแก่กรณี (กรธ. มีข้อสังเกตว่า เขียนเท่านั้นก็น่าจะพอแล้ว)

ในวันนัดตรวจพยานหลักฐานตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลหรือตุลาการประจักษ์คดีหรือตุลาการคนใดคนหนึ่งที่ได้รับมอบหมายสอบถามคู่กรณีถึงความเกี่ยวข้องข้อค้นประเด็นและกรรมจัวเป็นที่ต้องสืบพยานหลักฐานที่อ้างอิง ตลอดจนควรยอมรับความถูกต้องแห่งสิทธิของพยานหลักฐานหรือข้อเท็จจริงที่อีกฝ่ายหนึ่งกล่าวอ้าง แล้วฉบับที่ควรยกมาพิจารณาพิจารณาคดีไว้เมื่อเสร็จแล้วให้ศาลกำหนดวันนัดไตสวน และแจ้งให้คู่กรณีทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน (กรธ. มีข้อสังเกตว่า สร้างขั้นตอนมากไป) ควรเขียนแต่เพียงว่า เมื่อศาลอยากไตสวนเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงจากฝ่ายใด ก็ให้แจ้งฝ่ายนั้นมา และแจ้งให้อีกฝ่ายทราบ แล้วจะมาหรือไม่ก็ได้ และถ้าฝ่ายใดอยากเสนออะไรก็ให้แจ้งให้ศาลทราบ ตามเวลาที่ศาลกำหนด แต่ไม่ห้ามศาลที่จะอนุญาตหรือเรียกมาหลังจากนั้น

(อนุญกร่างฯ ตัดร่างเดิมมาตรา ๖๑-มาตรา ๖๓ ออก ตามข้อสังเกตของ กรธ. ที่เห็นว่า บทบัญญัติเกี่ยวกับการยื่นบัญชีระบุพยานและการตรวจพยานหลักฐานไม่เหมาะสมกับระบบไตสวน)

มาตรา ๒๕ ควรไต่สวนของศาล ให้คู่กรณีชี้ชัดถามเฉพาะประเด็นที่ศาลกำหนด และให้มีใครสืบพยานหลักฐานที่คู่กรณีไม่รับกัน (กรธ. มีข้อสังเกตว่า แล้วไม่ยอมรับหรือว่าความจริงเป็นอย่างไร)

ถ้าเมื่อคู่กรณีทราบวันนัดไต่สวนแล้วฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มาศาลในวันไต่สวน ให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป

มาตรา ๕๓ มาตรา ๒๕ ควรไต่สวนพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญ ให้ศาลกำหนดและกระทำหน้าที่สืบ

การไต่สวนพยานของศาลบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญ ให้ศาลสอบถามพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญเอง ก่อนให้ควรไต่สวนให้ศาลแจ้งให้พยานทราบถึงประเด็นและข้อเท็จจริงที่จะทำการไต่สวน แล้วให้พยานเบิกความในข้อนั้นโดยวิธีแถลงด้วยตนเองหรือตอบคำถามของศาล

เมื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม เมื่อศาลซักถามพยานเสร็จแล้ว ศาลอาจอนุญาตให้คู่กรณีซักถามพยานเพิ่มเติมตามประเด็นและในข้อเท็จจริงที่ให้การต่อศาลกำหนดไว้ก็ได้ โดยให้ฝ่ายที่อ้างพยานเป็นผู้ซักถามก่อน ตามวรรคหนึ่ง แต่ห้ามไม่ให้คู่กรณีซักถามพยานด้วย

(๑) คำถามอันไม่เกี่ยวกับประเด็นหรือข้อเท็จจริงแห่งคดี

(๒) คำถามที่อาจทำให้พยานต้องรับโทษทางอาญา หรือคำถามที่เป็นหมิ่นประมาทพยาน เว้นแต่คำถามเช่นนั้นเป็นข้อสาระสำคัญในอันที่จะชี้ขาดข้อพิพาท

ถ้าคู่กรณีฝ่าฝืนต่อความในวรรคสอง เมื่อศาลเห็นสมควร หรือคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งร้องคัดค้าน ให้ศาลวินิจฉัยว่าควรให้ใช้คำถามนั้นหรือไม่ (อนุยกร่างฯ นำแนวทางมาจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๑๘)

พยานตามวรรคหนึ่งมีสิทธิได้รับค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง ค่าเช่าที่พัก ตลอดจนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาคดีของศาลตามข้อกำหนดของประธานศาลรัฐธรรมนูญ (นำหลักการตามมาตรา ๕๓ เดิมมากำหนดไว้)

(กรธ. มีข้อสังเกตว่า ควรกำหนดเป็นหลักการว่าการซักถามพยาน ต้องมุ่งเพื่อให้ความจริงมากกว่าการทำให้พยานตอบตามที่ผู้ถามต้องการ)

มาตรา ๕๔ มาตรา ๒๖ ศาลอาจอนุญาตให้มีการไต่สวนพยานหลักฐานสืบพยาน ที่อยู่นอกที่ทำการศาลตามที่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายร้องขอโดยใช้ระบบการประชุมทางจอภาพได้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการในข้อกำหนดของประธานศาลรัฐธรรมนูญ โดยให้ฝ่ายที่ร้องขอเป็นผู้ดำเนินการเพื่อจัดให้มีระบบดังกล่าวและเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในครั้งทั้งหมด

ควรสืบพยานตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่ากระทำในท้องที่สมรรถนะของศาล (กรธ. มีข้อสังเกตว่า น่าจะมาจากหลักของศาลยุติธรรมที่ให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาล เลยกออกไปนอกห้องพิจารณาไม่ได้ สำหรับศาลรัฐธรรมนูญจำเป็นต้องยึดหลักนั้นอยู่หรือไม่ ศาลจะนั่งพิจารณากันในห้องประชุมธรรมดาที่ไม่ใช่ห้องบัลลังก์ไม่ได้หรือ) (อนุยกร่างตัดความในวรรคสองออก ตามข้อสังเกตของ กรธ.)

มาตรา ๒๗ ในกรณีที่ศาลเห็นสมควร หรือในกรณีที่คู่กรณีฝ่ายที่อ้างพยานนั้น ร้องขอและศาลอนุญาต ศาลอาจกำหนดให้พยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญที่ต้องมาเบิกความ เสนอชั้นที่คดีอยู่คำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นล่วงหน้าต่อศาลตามประเด็นที่ศาลกำหนดหรือ ที่คู่กรณีฝ่ายที่ร้องขอกำหนดและศาลอนุญาต โดยให้ส่งต้นฉบับชั้นที่คดีอยู่คำยืนยันข้อเท็จจริง หรือความเห็นล่วงหน้าต่อศาล และสำเนาแก่คู่กรณีฝ่ายอื่นทราบก่อนวันนัดสืบพยานบุคคลหรือ พยานผู้เชี่ยวชาญนั้นไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

คู่กรณีที่ติดใจคัดค้านข้อเท็จจริงในวันที่ยื่นคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็น ล่วงหน้าดังกล่าวในประเด็นใด ให้ทำคำคัดค้านเป็นหนังสือยื่นต่อศาลก่อนวันนัดสืบพยานบุคคล หรือพยานผู้เชี่ยวชาญนั้นไม่น้อยกว่าสามวัน มิฉะนั้น ให้ถือว่าไม่ติดใจคัดค้าน

ในวันสืบพยาน ให้พยานรับรองชั้นที่คดีอยู่คำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็น ล่วงหน้า แล้วตอบข้อซักถามเพิ่มเติมของศาลและคู่กรณีฝ่ายอื่นตามประเด็นที่เสนอต่อศาลตาม ความในวรรคสองและศาลอนุญาต หากพยานไม่มาศาล หรือมาศาลแต่ไม่ยอมตอบข้อซักถาม ให้ศาลปฏิบัติเสมือนที่จะรับฟังชั้นที่คดีอยู่คำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นล่วงหน้าของพยานบุคคล หรือพยานผู้เชี่ยวชาญนั้นเป็นพยานหลักฐานในคดี เว้นแต่มีเหตุจำเป็นหรือสมควรเพื่อประโยชน์ แห่งความยุติธรรม ศาลจะรับฟังชั้นที่คดีอยู่คำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นล่วงหน้าของพยาน บุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญนั้นประกอบพยานหลักฐานอื่นก็ได้

พยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญใดยื่นชั้นที่คดีอยู่คำยืนยันข้อเท็จจริงหรือ ความเห็นล่วงหน้าตามวรรคหนึ่งต่อศาลแล้วจะขอถอนชั้นที่คดีอยู่คำยืนยันข้อเท็จจริงหรือ ความเห็นล่วงหน้านั้นมิได้ และเมื่อพยานรับรองชั้นที่คดีอยู่คำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็น ล่วงหน้าแล้ว ให้ถือว่าชั้นที่คดีอยู่คำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นล่วงหน้านั้นเป็นส่วนหนึ่งของ คำเบิกความของพยาน (กรธ. มีข้อสังเกตว่า วางกฎเกณฑ์มากเกินไป จนไม่สนใจความจริงว่ามีอยู่ อย่างไร ถ้าจะเขียนเรื่องนี้ ควรเขียนเพียงว่าเมื่อส่งให้คู่กรณีดูแล้ว ถ้าไม่มีใครคัดค้านหรือต้องการ ถามเพิ่มเติม ก็ให้ใช้ได้เลย (ส่วนศาลจะฟังมากน้อยแค่ไหน ก็เป็นดุลพินิจของศาลอยู่แล้ว)

มาตรา ๒๘ ในกรณีที่ศาลเห็นสมควร หรือในกรณีที่คู่กรณีฝ่ายที่อ้างพยานนั้น ร้องขอและศาลอนุญาต ศาลอาจกำหนดให้พยานบุคคลใดหรือพยานผู้เชี่ยวชาญเสนอชั้นที่คดีอยู่ คำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นต่อศาลตามประเด็นที่ศาลกำหนดแทนการมาเบิกความโดย พยานไม่ต้องมาศาลภายในเจ็ดวันนับแต่วันทราบคำสั่งศาลก็ได้

ให้ศาลส่งสำเนาระบบที่คำพยานตามวรรคหนึ่งให้คู่กรณีทราบหรือมีคำสั่งแจ้งให้ คู่กรณีมารับสำเนาระบบที่คำพยานภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด และหากคู่กรณีติดใจคัดค้าน ข้อเท็จจริงในวันที่ยื่นคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นดังกล่าวในประเด็นใด ให้ทำคำคัดค้าน เป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับสำเนาระบบที่คดีอยู่คำยืนยันข้อเท็จจริงหรือ ความเห็นนั้น มิฉะนั้น ให้ถือว่าไม่ติดใจคัดค้าน

ศาลอาจนัดให้พยานมาศาลเพื่อตอบข้อซักถามเพิ่มเติมของศาล หรือของคู่กรณี ตามประเด็นที่เสนอต่อศาลตามความในวรรคสองและศาลอนุญาต ในกรณีเช่นนี้ ถ้าพยานบุคคล

หรือพยานผู้เชี่ยวชาญนั้นไม่มคอศล หรือมคอศลแต่ไม่ยอมตอชข้อซักคตม ให้คตลปฏิเสทที่สละรับ ฟังนัทที่คต้อยค้วยีนยัชข้อเท้สสริงหรือคตมเห็นชองพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญนั้นเป็น พยทนหลักศตุนในคตื เว้นแต่มีเหตุส่วเป็นหรือสมคตลเพื่อประโยชน์แห่งคตมยุติธรรม คตลสละรับ ฟังนัทที่คต้อยค้วยีนยัชข้อเท้สสริงหรือคตมเห็นชองพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญนั้น ประคตชพยทนหลักศตุนอื่นคตืได้ (กรธ. มีข้อส้งเกตว่ ม.นี้กับ ม.๖๗ เขียนรวมกันคตืได้ และไม่ควร เขียนในลักษณะเอ้อระเหยจนเกินไป

(อนุยกกร่งฯ ตัดร่งเดิมมตตรา ๖๗ และมตตรา ๖๘ ออก เนื่องจกเห็นว่ คตลมี อำนจให้พยานมคตเบิกควมในคตล หรือชี้แจงข้อเท้จจริงหรือควมเห็นเป็นหนังสือได้ตมมตตรา ๕๑ วรรคสองแล้ว และกรณีกคตลยัคคังให้พยานมคตเบิกควมต่อคตล คตลและคู้กรณีย่อมสมคตลชกคตลม พยทนได้ตมมตตรา ๕๓)

มตตรา ๕๕ มตตร ๖๙ ระหว่งการโต้สวนของคตล ให้คตลบันทีกกรยจจน การพิจจรณาคตืรวมไว้ในสำนวน และจัดให้คู้กรณียและพยานลงลยมือชื้อไว้เป็นหลักฐน การบันทีกค้วเบิกควมของพยานในคตลโต้สวน ให้บันทีกการพิจจรณโดยใช้เครื่อง นัทที่คตเสียงและเครื่องบันทีกภพและเสียง หรือวิธีกรอื่นตมข้อก้ำหนดของประจจน คตลรัฐจรรมนุญที่คตลคต้วหนด

มตตรา ๕๖ มตตร ๗๐ เมื่อการโต้สวนพยานหลักฐนเสร็จสิ้น แถลงปิดคตืชองตน ภายใเวลทที่คตลก้ำหนดคตลณียที่คู้กรณียมีสิทธิฝ่วยใดฝ่วยหนึ่งหรือทั้งสองฝ่วยร้อชชอให้มคตล แถลงการณ้เปิดคตืหรือปิดคตืชองตนภายใเวลทที่คตลก้ำหนด คตืให้คตลห้วได้คตลทที่คตลเห็นสมคตล กรธ. มีข้อส้งเกตว่ น่วจะเขียนง่วย ๆ เพียงว่เมื่อคตลพิจจรณจบแล้วให้ถมคู้กรณียว่จะแถลง หรือไม่ถ้วแถลงก็ให้มคตลเสียงใวันที่ก้ำหนด (น่วแนวทงมจกมตตรา ๓๙ วรรคแรก พรบ วิอญนคตลกรเมือง)

คตลแถลงคตลณียเปิดคตืหรือปิดคตืชองคู้กรณียคตลต้องห้วเป็นหนังสือ เว้นแต่ คตลเห็นสมคตลให้คตลห้วด้วยสวส (ตัดออกเนื่องจกอนุยกกร่งฯ ก้ำหนดให้เป็นไปตมวรรคท้วย แล้ว)

คตลแถลงคตลณียเปิดคตืหรือปิดคตืด้วยสวสคตลมคตลคตลสอง ให้มคตลคตลมคตลมตตร ๖๙ มวใช้ยัคคังโดยอนุโลม (ตัดออกเนื่องจกอนุยกกร่งฯ เป็นไปตมวรรคท้วยแล้ว)

หลักเกณท วิธีกร และระยเวลทในการแถลงการณ้เปิดคตืหรือปิดคตื ให้เป็นไป ตมข้อก้ำหนดของประจจนคตลรัฐจรรมนุญ

มตตร ๗๑ เมื่อคตลเห็นช่วพยทนหลักศตุนใดเกิดชึ้นหรือได้มคตลโดยไม่ชองด้วย คตลหมยหรือไม่เกี่ยวช้องกับเรื่องทที่พิจจรณวินิฉฉัย หรือไม่มีควมส่วเป็นแต่คตลพิจจรณ วินิฉฉัย หรือสละห้วให้คตลส่วช้วโดยไม่สมคตล คตลคตลส้งคตลสปีชหรือไม่รับฟังพยทนหลักศตุนนั้น คตืได้ (แล้วถ้วพยานนั้นเป็นพยานสำคตลที่จจะมีผลต่อกรวินิฉฉัยคตลละ จะตัดออกหรือ)

(ตัดออกตามเนื่องจากได้กำหนดไว้ในมาตรา ๒๕ วรรคแรกแล้ว)

มาตรา ๕๗ มคอทศร ๗๒ ในการพิจารณาคดีกรณีพิพาทที่ศาลเห็นสมควรหรือโดยคู่กรณีร้องขอ ศาลอาจจะนั่งพิจารณาคดีให้มีกรรมการสืบพยานหลักสองคน ตรีสองคนชั้นที่คอสตร วัตถุประสงค์หรือสถานที่ ไม่ควรจะกระทำในเวลาใด ภายใหรือภายนอกที่ทำการศาลก็ได้ (อนุยกร่างฯ มีข้อสังเกตว่า จะซ้ำซ้อนกับมาตรา ๒๗ หรือไม่)

มคอทศร ๗๓ ศาลมีอำนาจในอันที่จะตั้งเนินกระบวนพิพาทและวินิจฉัยพิพาทหลักสองคนใด ๆ ที่ไต่มา หรือมีอยู่ หรือที่คู่กรณีนำมาสืบนั้น เกี่ยวกับประเด็นและเนินอันเพียงพอให้ฟังเนินยุติได้หรือไม่ (ถ้าไม่เขียนแล้วศาลไม่ได้เป็นคนพิจารณาหรือ)

(อนุยกร่างฯ ตัดออกตามข้อสังเกตของกรธ.)

มคอทศร ๗๔ ในกรณีไต่สวนของศาล หากศาลเห็นว่าการไต่สวนคดีใดมีข้อเท็จจริงและพิพาทหลักสองคนเพียงพอที่จะพิพาทและวินิจฉัยได้ ศาลจะงดการไต่สวนก็ได้ (แปลว่า ไม่ได้สวนเลยหรือหยุดกลางคัน?)

(อนุยกร่างฯ ตัดออก เนื่องจากเห็นว่า กรณีมีหลักฐานเพียงพอ ตุลาการประจำคดีสามารถสรุปข้อเท็จจริงให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยได้ตามมาตรา ๕๑)

มคอทศร ๗๕ ในกรณีประชุมปรึกษาเพื่อพิพาทและวินิจฉัย หากศาลเห็นสมควรหรือคู่กรณี พยาน หรือผู้เกี่ยวข้องร้องขอ ศาลอาจสั่งให้บุคคลดังกล่าวเสนอข้อเท็จจริงหรือความเห็นเป็นหนังสือได้ (หมายความว่าพิจารณาเสร็จแล้ว จึงให้เขาทำเป็นหนังสือหรือ?)

(อนุยกร่างนำไปกำหนดไว้ในมาตรา ๕๑ แล้ว)

มคอทศร ๗๖ ในกรณีพิพาทคดี ศาลมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องของบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ด้วยคำ ตลอดจนขอให้พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงวนของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ตั้งเนินคดีเพื่อประโยชน์แห่งการพิพาทคดี

ศาลมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานคดีรัฐธรรมนุษย์ บุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่มอบหมาย (สร้างอาณาจักร?)

(อนุยกร่างฯ นำไปกำหนดไว้ในร่างมาตรา ๕๑ แล้ว)

มคอทศร ๗๗ กรณีพิพาทคดีของศาลให้กระทำด้วยควมรวดเร็ว เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัย เหตุจำเป็นอันอันมิอาจหลีกเลี่ยงได้ หรือเหตุอื่นตามที่ศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งควมยุติธรรม ศาลจะสั่งเลื่อนการพิพาทคดีออกไปก็ได้ (กรธ. มีข้อสังเกตว่า เขียนเพียงเท่านี้คงไม่สมประโยชน์ในการที่จะให้ศาลแก้วิกฤติ เพราะขั้นตอนมากมายเกินไป)

(ตัดออกตามเนื่องจากได้กำหนดไว้ในมาตรา ๒๕ วรรคสองแล้ว)

มาตรา ๕๘ คู่กรณี พยานในส่วนที่เกี่ยวกับคำเบิกความของตน หรือบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสียโดยชอบหรือมีเหตุผลอันสมควรก็ดี มีสิทธิขอตรวจดู ขอคัดสำเนา และขอสำเนาที่มีคำรับรองความถูกต้องของเอกสารในสำนวนได้โดยจะเรียกค่าธรรมเนียมในการนั้นก็ได้อีก ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดของ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ (ย้ายมาจากร่างเดิมมาตรา ๔๔)

มาตรา ๕๙ บรรดากระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการพิจารณาและวินิจฉัย ซึ่งศาลเป็นผู้ทำนั้น ให้ทำเป็นภาษาไทย

(นำแนวทางมาจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๔๖)

มาตรา ๖๐ มาตรา ๗๘ ให้ศาลเป็นผู้บันทึกรายงานการพิจารณาคดี

มาตรา ๖๑ มาตรา ๗๙ ให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญหรือตุลาการผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้ลงลายมือชื่อในคำสั่ง ประกาศ หรือหนังสืออื่นใดของศาล

มาตรา ๖๒ มาตรา ๘๐ เพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นอย่างร้ายแรงหรือยากแก่การแก้ไขเยียวยาในภายหลัง หรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะในระหว่างการพิจารณาคดี เมื่อศาลเห็นสมควร หรือคู่กรณีได้ยื่นคำขอ ให้ศาลมีอำนาจกำหนดมาตรการหรือวิธีการใด ๆ เป็นการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัย และออกคำสั่งไปยังหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ให้ปฏิบัติตามได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อกำหนดของ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

คำสั่งของศาลตลอดวาระหนึ่ง ให้พนักงานคดีรัฐธรรมนูญ ทำหน้าที่ช่วยเหลือศาลตลอดที่ศาลสมอบหมายและระงับจนศาลหมดวาระ (กรธ. มีข้อสังเกตว่า จะไปทำอะไรได้ จะยกกำลังไปบังคับเขาหรือ)

มาตรา ๘๑ เมื่อมีควมสัมพันธ์ ศาลอาจตั้งข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เป็นพนักงานคดีรัฐธรรมนูญเฉพาะคดี เพื่อทำหน้าที่สนับสนุนศาลในคดีรัฐธรรมนูญ ตมที่ศาลสมอบหมาย

ในกรณีปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวกับคดีรัฐธรรมนูญ ตมที่ศาลสมอบหมาย ให้พนักงานคดีรัฐธรรมนูญเฉพาะคดีเป็นเจ้าพนักงานตมประมวลกฎหมายอาญา

คุณสมบัติ ควรแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง หลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติหน้าที่ และเงินส่งเสริมประสิทธิภาพของพนักงานคดีรัฐธรรมนูญเฉพาะคดี ให้เป็นไปตามระเบียบที่ศาลกำหนด (กรธ. มีข้อสังเกตว่า มีทำไม ศาลรัฐธรรมนูญไม่ใช่เรื่องที่จะไปบังคับเข้ากับประชาชน)

(อนุยกร่างฯ ตัดออกตามข้อสังเกตของ กรธ.)

ส่วนที่ ๓
วิธีพิจารณาคดีตามมาตรา ๗ (๑)

มาตรา ๖๓ ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้มีสิทธิยื่นต่อศาลเพื่อให้ความเห็น
ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบมีข้อความขัดหรือแย้ง
ต่อรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๖๔ ผู้มีสิทธิยื่นต่อศาลตามมาตรา ๖๓ ต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์
วิธีการ และเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

(๑) การส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญให้จัดทำเป็นหนังสือ พร้อมแนบ
ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบ

(๒) การยื่นหนังสือต้องกระทำภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบ
ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ (มาตรา ๑๓๒ (๒) ของรัฐธรรมนูญฯ)

มาตรา ๖๕ ผู้มีสิทธิยื่นต่อศาลเพื่อวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติใดมีข้อความ
ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ ได้แก่

(๑) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิก
ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

(๒) สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มี
อยู่ของทั้งสองสภา

(๓) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของ
จำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

(๔) นายกรัฐมนตรี

มาตรา ๖๖ ผู้มีสิทธิยื่นต่อศาลตามมาตรา ๖๕ ต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์
วิธีการ และเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

(๑) การเสนอความเห็นของผู้มีสิทธิยื่นตามมาตรา ๖๕ (๑) (๒) และ (๓) ให้จัดทำ
เป็นคำร้อง โดยระบุว่าร่างพระราชบัญญัติมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดย
ไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญมาตราใด รวมทั้งเหตุผลประกอบความเห็น พร้อมแนบ
เอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง เช่น ร่างพระราชบัญญัติที่ขอให้วินิจฉัย บันทึกการประชุม รายงาน
การประชุม บันทึกผลการออกเสียงลงคะแนนของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาทุกวาระ (เป็นไปตาม
ความเห็นของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ)

(๒) การเสนอความเห็นของผู้มีสิทธิยื่นตามมาตรา ๖๕ (๔) ให้จัดทำเป็นหนังสือ
โดยระบุว่าร่างพระราชบัญญัติมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตาม
บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญมาตราใด พร้อมทั้งเหตุผลประกอบความเห็น พร้อมแนบร่างพระราช
บัญญัติที่ขอให้วินิจฉัย และเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง

(๓) การยื่นคำร้องต้องกระทำภายในห้าวันนับแต่วันที่นายกรัฐมนตรีได้รับร่างพระราชบัญญัตินั้นจากรัฐสภา (มาตรา ๑๔๕ ของรัฐธรรมนูญฯ)

(๔) การยื่นคำร้องตาม (๑) ให้เสนอต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี เพื่อให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องดังกล่าวส่งเรื่องไปยังศาลเพื่อวินิจฉัย

มาตรา ๖๗ เมื่อประธานแห่งสภาได้รับคำร้องตามมาตรา ๖๖ แล้ว ให้ส่งความเห็นไปยังศาลเพื่อวินิจฉัย และแจ้งนายกรัฐมนตรีทราบโดยไม่ชักช้า

ในกรณีที่นายกรัฐมนตรีส่งหนังสือตามมาตรา ๖๖ ให้แจ้งประธานสภาผู้แทนราษฎร และประธานวุฒิสภาทราบโดยไม่ชักช้า

มาตรา ๖๘ ผู้มีสิทธิยื่นต่อศาลเพื่อวินิจฉัยว่า การตราพระราชกำหนดไม่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ ได้แก่

(๑) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร

(๒) สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา

มาตรา ๖๙ ผู้มีสิทธิยื่นต่อศาลตามมาตรา ๖๘ ต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

(๑) การเสนอความเห็นให้จัดทำเป็นคำร้อง โดยระบุว่าพระราชกำหนดไม่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ รวมทั้งเหตุผลประกอบความเห็น พร้อมแนบเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชกำหนดที่ขอให้วินิจฉัย บันทึกการประชุม รายงานการประชุม บันทึกผลการออกเสียงลงคะแนนของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ทุกวาระ (เป็นไปตามความเห็นของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ)

(๒) การยื่นคำร้องให้เสนอต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือประธานวุฒิสภา แล้วแต่กรณี เพื่อให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องดังกล่าวส่งเรื่องไปยังศาลเพื่อวินิจฉัย

(๓) การยื่นคำร้องต้องกระทำก่อนสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาจะได้อนุมัติพระราชกำหนด แล้วแต่กรณี (มาตรา ๑๗๓ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญฯ)

มาตรา ๗๐ เมื่อประธานแห่งสภาได้รับคำร้องตามมาตรา ๖๙ แล้ว ให้ส่งความเห็นไปยังศาลภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับความเห็นจากผู้ยื่นคำร้อง

มาตรา ๗๑ ผู้มีสิทธิยื่นต่อศาลเพื่อวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ได้แก่

- (๑) ศาลยุติธรรม
- (๒) ศาลปกครอง
- (๓) ศาลทหาร
- (๔) ผู้ตรวจการแผ่นดิน (มาตรา ๒๓๑ ของรัฐธรรมนูญฯ)
- (๕) คู่ความในคดี

มาตรา ๗๒ ผู้มีสิทธิยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๗๑ ต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

- (๑) การเสนอความเห็นของผู้มีสิทธิยื่นตามมาตรา ๗๑ (๑) (๒) และ (๓) ให้จัดทำเป็นหนังสือ โดยระบุเหตุผลว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ พร้อมแนบเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง เช่น คำฟ้อง คำให้การ
- (๒) การเสนอความเห็นของผู้มีสิทธิยื่นตามมาตรา ๗๑ (๔) ให้จัดทำเป็นหนังสือ โดยระบุเหตุผลว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ พร้อมแนบเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง เช่น คำร้องเรียนของผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรม
- (๓) การเสนอคำโต้แย้งของคู่ความตามมาตรา ๗๑ (๕) ให้จัดทำเป็นคำร้อง โดยระบุเหตุผลว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญพร้อมแนบเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง เช่น คำฟ้อง คำให้การ
- (๔) ต้องยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น
- (๖) การยื่นหนังสือตามมาตรา ๗๑ (๑) (๒) และ (๓) และการยื่นคำร้องตามมาตรา ๗๑ (๕) ต้องกระทำก่อนศาลที่พิจารณาคดีนั้นมีคำพิพากษา
- (๕) กรณีการยื่นคำร้องตามมาตรา ๗๑ (๕) ให้เสนอต่อศาลที่พิจารณาคดีนั้น เพื่อให้ส่งเรื่องไปยังศาลเพื่อวินิจฉัย

มาตรา ๗๒/๑ ในกรณีที่ศาลเห็นว่าคำร้องของผู้มีสิทธิยื่นตามมาตรา ๗๑ (๕) ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลจะไม่รับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้ (นำหลักการมาจาก มาตรา ๒๑๒ วรรคสองของรัฐธรรมนูญ)

มาตรา ๗๓ เมื่อมีผู้ยื่นเรื่องตามมาตรา ๗๑ (๑) (๒) (๓) และ (๕) ขอให้ศาลวินิจฉัยเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย ในระหว่างนั้นให้ศาลที่พิจารณาคดีนั้นดำเนินการต่อไปได้ แต่ให้รอการพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวจนกว่าจะมีคำวินิจฉัยของศาล

ระยะเวลาที่ศาลรอการพิพากษตามวรรคหนึ่ง มิให้นำนับรวมเป็นระยะเวลาการควบคุมตัวและระยะเวลาการอ่านคำพิพากษตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหาร<ในการรอคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญอาจมีประเด็นเกี่ยวกับระยะเวลาการอ่านคำพิพากษตามมาตรา ๑๘๒ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา>

ส่วนที่ ๔

วิธีพิจารณาคดีตามมาตรา ๗ (๒)

มาตรา ๗๔ ผู้มีสิทธิยื่นต่อศาลเพื่อวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์การอิสระ ได้แก่

- (๑) รัฐสภา
- (๒) สภาผู้แทนราษฎร
- (๓) วุฒิสภา
- (๔) คณะรัฐมนตรี
- (๕) คณะกรรมการการเลือกตั้ง
- (๖) ผู้ตรวจการแผ่นดิน
- (๗) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
- (๘) คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
- (๙) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

มาตรา ๗๕ ผู้มีสิทธิยื่นต่อศาลตามมาตรา ๗๔ ต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

- (๑) การเสนอปัญหาให้จัดทำเป็นหนังสือ โดยระบุปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของผู้ยื่นหนังสือ รวมทั้งเหตุผลประกอบความเห็น พร้อมแนบเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง
- (๒) ต้องเป็นปัญหาอันเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของผู้ยื่นหนังสือ
- (๓) ต้องเป็นปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของผู้ยื่นนั้นต้องเกิดขึ้นแล้ว (เป็นไปตามข้อสังเกตของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ)

ส่วนที่ ๕

วิธีพิจารณาคดีตามมาตรา ๗ (๓)

มาตรา ๗๖ ผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง และหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อวินิจฉัยว่าหน่วยงานของรัฐดำเนินการไม่ถูกต้องครบถ้วนตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐตามรัฐธรรมนูญ ให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายเกี่ยวกับการฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐที่ออกตามมาตรา ๕๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

มาตรา ๗๗ ผู้มีสิทธิยื่นต่อศาลตามมาตรา ๗๖ ต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการยื่นคำร้องตามข้อกำหนดของประธานศาลรัฐธรรมนูญ

ส่วนที่ ๖

วิธีพิจารณาคดีตามมาตรา ๗ (๔) (มาตรา ๔๙)

มาตรา ๗๘ ผู้มีสิทธิยื่นต่อศาลเพื่อร้องขอให้เลิกการกระทำลี้ลับล้างการปกครองระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ได้แก่

(๑) อัยการสูงสุด

(๒) บุคคลที่ทราบการกระทำลี้ลับล้างการปกครองระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

มาตรา ๗๙ ผู้มีสิทธิยื่นต่อศาลตามมาตรา ๗๘ ต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

(๑) การร้องขอให้จัดทำเป็นคำร้อง โดยระบุการกระทำที่เป็นการลี้ลับล้างการปกครองระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พร้อมแนบเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง

(๒) การเสนอคำร้องของผู้มีสิทธิยื่นตามมาตรา ๗๘ (๒) ต้องเป็นกรณีอัยการสูงสุดมีคำสั่งไม่รับดำเนินการตามคำร้องขอ หรืออัยการสูงสุดไม่ดำเนินการภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่อัยการสูงสุดได้รับคำร้องขอ

มาตรา ๘๐ การดำเนินการตามส่วนนี้ไม่กระทบต่อการดำเนินคดีอาญาต่อบุคคลผู้กระทำการลี้ลับล้างการปกครองระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (มาตรา ๔๙ วรรคสี่ของรัฐธรรมนูญ)

ส่วนที่ ๗

วิธีพิจารณาคดีตามมาตรา ๗ (๕) (มาตรา ๘๒ ของรัฐธรรมนูญ)

มาตรา ๘๑ ผู้มีสิทธิยื่นเรื่องต่อศาลเพื่อวินิจฉัยการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ได้แก่

(๑) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร

(๒) สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา

(๓) คณะกรรมการการเลือกตั้ง

มาตรา ๘๒ ผู้มีสิทธิยื่นต่อศาลตามมาตรา ๘๑ ต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์
วิธีการ และเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

(๑) การเสนอความเห็นของผู้มีสิทธิยื่นตามมาตรา ๘๑ (๑) และ (๒) ให้จัดทำเป็น
คำร้อง โดยระบุว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาลิ้นสุดลงอย่างไร
รวมทั้งเหตุผลประกอบความเห็น พร้อมแนบเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง

(๒) การเสนอความเห็นของผู้มีสิทธิยื่นตามมาตรา ๘๑ (๓) ให้จัดทำเป็นหนังสือ
โดยระบุว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาลิ้นสุดลงอย่างไร รวมทั้ง
เหตุผลประกอบความเห็น พร้อมแนบเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง

(๓) การยื่นคำร้องตาม (๑) ให้เสนอต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือประธาน
วุฒิสภา แล้วแต่กรณี เพื่อให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องดังกล่าวส่งเรื่องไปยังศาลเพื่อวินิจฉัย

ส่วนที่ ๘

วิธีพิจารณาคดีตามมาตรา ๗ (๖) (มาตรา ๑๓๙)

มาตรา ๘๓ ผู้มีสิทธิยื่นต่อศาลเพื่อวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติใดมีหลักการ
อย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ ได้แก่

- (๑) สภาผู้แทนราษฎร
- (๒) วุฒิสภา

มาตรา ๘๔ ผู้มีสิทธิยื่นต่อศาลตามมาตรา ๘๓ ต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์
วิธีการ และเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

(๑) การเสนอความเห็นให้จัดทำเป็นหนังสือ โดยระบุร่างพระราชบัญญัติมีหลักการ
อย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้อย่างไร รวมทั้งเหตุผล
ประกอบความเห็น พร้อมแนบเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง เช่น ร่างพระราชบัญญัติที่เสนอหรือส่งให้
สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ตามรัฐธรรมนูญ

(๒) การยื่นคำร้องตาม (๑) ให้เสนอต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือประธาน
วุฒิสภา แล้วแต่กรณี เพื่อให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องดังกล่าวส่งเรื่องไปยังศาลเพื่อวินิจฉัย

ส่วนที่ ๙

วิธีพิจารณาคดีตามมาตรา ๗ (๗) (มาตรา ๑๔๔ วรรคสาม)

มาตรา ๘๕ ผู้มีสิทธิยื่นต่อศาลเพื่อวินิจฉัยว่าการเสนอ การแปรญัตติหรือการกระทำ
ด้วยประการใดที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการ มีส่วนในการใช้
งบประมาณรายจ่าย ได้แก่

(๑) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร

(๒) สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา

มาตรา ๘๖ ผู้มีสิทธิยื่นต่อศาลตามมาตรา ๘๕ ต้องเสนอความเห็นโดยจัดทำเป็นคำร้อง ที่ต้องระบุว่าการเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำด้วยประการใดที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการ มีส่วนในการใช้งบประมาณรายจ่ายอย่างไร รวมทั้งเหตุผลประกอบความเห็น พร้อมแนบ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม หรือร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่ายที่เสนอหรือส่งให้สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาพิจารณา คำแปรญัตติของสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการ แล้วแต่กรณี และเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง

มาตรา ๘๗ ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีสิทธิยื่นเรื่องต่อศาลเพื่อวินิจฉัยว่า คณะรัฐมนตรีกระทำการ หรืออนุมัติให้กระทำการ หรือรู้ว่ามีกรกระทำโดยรู้ว่ามีกรแปรญัตติหรือกระทำด้วยประการใดที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการ มีส่วนในการใช้งบประมาณรายจ่ายแล้วแต่มิได้สั่งยับยั้ง เพื่อให้ผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวพ้นจากตำแหน่ง (รัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดชัดเจนว่าใครมีสิทธิเสนอเรื่อง)

มาตรา ๘๘ ผู้มีสิทธิยื่นต่อศาลตามมาตรา ๘๗ ต้องเสนอความเห็นโดยจัดทำเป็นหนังสือที่ต้องระบุว่าคณะรัฐมนตรีกระทำการ หรืออนุมัติให้กระทำการ หรือรู้ว่ามีกรกระทำโดยรู้ว่ามีกรแปรญัตติหรือกระทำด้วยประการใดที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการ มีส่วนในการใช้งบประมาณรายจ่ายแล้วแต่มิได้สั่งยับยั้งอย่างไร รวมทั้งเหตุผลประกอบความเห็น พร้อมแนบเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง เช่น ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม หรือร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่ายที่เสนอหรือส่งให้สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาพิจารณา คำแปรญัตติของสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการ แล้วแต่กรณี รวมทั้งบันทึกข้อโต้แย้งหรือหนังสือแจ้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติของเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้จัดทำโครงการหรืออนุมัติหรือจัดสรรเงินงบประมาณ

มาตรา ๘๙ ในการพิจารณาวินิจฉัยว่าการเสนอ การแปรญัตติหรือการกระทำด้วยประการใดที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการ มีส่วนในการใช้งบประมาณรายจ่าย ศาล คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือบุคคลใดจะเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้แจ้งมิได้ (มาตรา ๑๔๔ วรรคหก ของรัฐธรรมนูญ)

ส่วนที่ ๑๐

วิธีพิจารณาคดีตามมาตรา ๗ (๘) (มาตรา ๑๔๙)

มาตรา ๕๐ ผู้มีสิทธิยื่นต่อศาลเพื่อวินิจฉัยว่า ร่างข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา หรือร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภาที่สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภาให้ความเห็นชอบมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ ได้แก่

(๑) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

(๒) สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

(๓) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

(มาตรา ๑๔๕ ของรัฐธรรมนูญฯ ให้นำมาตรา ๑๔๘ ของรัฐธรรมนูญฯ มาใช้โดยอนุโลม ซึ่งมาตรา ๑๔๘ ให้นายกรัฐมนตรีสามารถมีสิทธิยื่นว่าร่างพระราชบัญญัติขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญได้ แต่อนุยกร่างฯ เห็นว่า ร่างข้อบังคับไม่เกี่ยวข้องกับนายกรัฐมนตรีจึงไม่ได้กำหนดให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้มีสิทธิยื่นในกรณีนี้)

มาตรา ๕๑ ผู้มีสิทธิยื่นต่อศาลตามมาตรา ๕๐ ต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

(๑) การเสนอความเห็นให้จัดทำเป็นคำร้อง โดยระบุว่าร่างข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา หรือร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภาที่สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภาให้ความเห็นชอบมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญมาตราใด รวมทั้งเหตุผลประกอบความเห็นพร้อมแนบเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง เช่น ร่างข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา หรือร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภาที่ขอให้วินิจฉัย บันทึกการประชุม รายงานการประชุม บันทึกผลการออกเสียงลงคะแนนของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาทุกวาระ (เป็นไปตามความเห็นของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ)

(๒) การยื่นคำร้องให้เสนอต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี เพื่อให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องดังกล่าวส่งเรื่องไปยังศาลเพื่อวินิจฉัย

ส่วนที่ ๑๑

วิธีพิจารณาคดีตามมาตรา ๗ (๕) (มาตรา ๑๗๐)

มาตรา ๕๒ ผู้มีสิทธิยื่นต่อศาลเพื่อวินิจฉัยการสิ้นสุดสมาชิกภาพของรัฐมนตรี ได้แก่

(๑) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร

(๒) สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มี
อยู่ของวุฒิสภา

(๓) คณะกรรมการการเลือกตั้ง

มาตรา ๙๓ ผู้มีสิทธิยื่นต่อศาลตามมาตรา ๙๒ ต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์
วิธีการ และเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

(๑) การเสนอความเห็นของผู้มีสิทธิยื่นตามมาตรา ๙๒ (๑) และ (๒) ให้จัดทำเป็น
คำร้อง โดยระบุว่า สมาชิกภาพของรัฐมนตรีสิ้นสุดลงอย่างไร รวมทั้งเหตุผลประกอบความเห็น
พร้อมแนบเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง

(๒) การเสนอความเห็นของผู้มีสิทธิยื่นตามมาตรา ๙๒ (๓) ให้จัดทำเป็นหนังสือ
โดยระบุว่า สมาชิกภาพของรัฐมนตรีสิ้นสุดลงอย่างไร รวมทั้งเหตุผลประกอบความเห็น พร้อมแนบ
เอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง

(๓) การยื่นคำร้องตาม (๑) ให้เสนอต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือประธาน
วุฒิสภา แล้วแต่กรณี เพื่อให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องดังกล่าวส่งเรื่องไปยังศาลเพื่อวินิจฉัย

ส่วนที่ ๑๒

วิธีพิจารณาคดีตามมาตรา ๗ (๑๐) (มาตรา ๑๗๘)

มาตรา ๙๔ ให้คณะรัฐมนตรีเป็นผู้มีสิทธิยื่นต่อศาลเพื่อวินิจฉัยว่า

(๑) หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือเขตพื้นที่นอกอาณาเขต
ซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ
หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา และหนังสือสัญญาอื่นที่อาจมี
ผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการค้าหรือการลงทุนของประเทศอย่างกว้างขวาง
ที่ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

(๒) หนังสือสัญญาอื่นที่อาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม
หรือการค้าหรือการลงทุนของประเทศอย่างกว้างขวาง ได้แก่ หนังสือสัญญาเกี่ยวกับการค้าเสรี
เขตศุลกากรร่วม หรือการให้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติ หรือทำให้ประเทศต้องสูญเสียสิทธิ
ในทรัพยากรธรรมชาติทั้งหมดหรือบางส่วน หรือหนังสือสัญญาอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๙๕ ผู้มีสิทธิยื่นต่อศาลตามมาตรา ๙๔ ต้องจัดทำเป็นหนังสือเพื่อขอให้ศาล
วินิจฉัย รวมทั้งต้องระบุเหตุผลประกอบความเห็น พร้อมแนบเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง เช่น
หนังสือสัญญาที่จะขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัย

ส่วนที่ ๑๓

วิธีพิจารณาคดีตามมาตรา ๗ (๑๑) (มาตรา ๒๑๓)

มาตรา ๕๖ ให้บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ มีสิทธิยื่นต่อศาลเพื่อวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับการกระทำขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ต้อง

- (๑) เป็นผู้ถูกระทบสิทธิหรือเสรีภาพของตนโดยตรงจากการกระทำนั้น
- (๒) ไม่สามารถใช้สิทธิเพื่อเยียวยาโดยวิธีการอื่นได้แล้ว

มาตรา ๕๖/๑ การกระทำที่บุคคลจะใช้สิทธิตามมาตรา ๕๖ ต้องมีใ้เรื่องหนึ่ง เรื่องใด ดังต่อไปนี้

- (๑) การกระทำที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาล (ร่างมาตรา ๔๗ (๒) เดิม)
- (๑) การกระทำในทางนโยบายของรัฐบาล
- (๒) การกระทำในทางนิติบัญญัติของฝ่ายนิติบัญญัติ
- (๓) การกระทำในทางตุลาการของศาลตามหมวด ๑๐ และหมวด ๑๑ ของรัฐธรรมนูญ (ร่างมาตรา ๔๗ (๑) เดิม)
- (๔) การกระทำของคณะกรรมการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๒ (ร่างมาตรา ๔๗ (๔) เดิม)
- (๕) การกระทำของบุคคลตามมาตรา ๔๙ (ร่างมาตรา ๔๗ (๕) เดิม)
- (๖) การกระทำซึ่งเป็นใช้อำนาจตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญขององค์กรอิสระ หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญ
- (๗) การกระทำที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของคณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยข้าราชการฝ่ายตุลาการ รวมถึงการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร (ร่างมาตรา ๔๗ (๓) เดิม)

มาตรา ๕๗ ผู้มีสิทธิยื่นต่อศาลตามมาตรา ๕๖ ต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

- (๑) การขอให้ศาลวินิจฉัยให้จัดทำเป็นคำร้อง โดยระบุข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ เกี่ยวกับการกระทำที่อ้างว่าเป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองให้ชัดเจน รวมทั้ง เหตุที่ไม่อาจใช้สิทธิเพื่อเยียวยาโดยวิธีการอื่นได้ พร้อมแนบเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ((ข้อสังเกต ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ)
- (๒) ต้องเป็นกรณีที่ไม่มียุติการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการใช้สิทธิไว้โดยเฉพาะ รวมทั้งไม่อาจใช้สิทธิโดยวิธีการอื่นได้แล้ว (ร่างมาตรา ๔๗ เดิม)
- (๓) การยื่นคำร้องต่อศาลให้ยื่นภายในหกเดือนนับแต่วันที่รู้ถึงการกระทำที่เป็น การกระทบสิทธินั้น แต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่เกิดการกระทำที่เป็นการกระทบสิทธิ (ร่างมาตรา ๔๗ เดิม และข้อสังเกตของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ)
- (๔) การยื่นคำร้องต้องเป็นไปโดยสุจริต (ข้อสังเกตของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ)

มาตรา ๔๗/๑ ในกรณีที่ศาลเห็นว่าคำร้องของผู้มีสิทธิยื่นตามมาตรา ๔๖ ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลจะไม่รับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้ (ร่างมาตรา ๔๗ วรรคห้าเดิม)

(สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ มีข้อสังเกตว่า กรณีที่การยื่นคำร้องไม่เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในมาตรา ๔๗ (๓) หากเป็นคดีที่มีประโยชน์สำคัญที่ควรได้รับการพิจารณาวินิจฉัยเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมหรือเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ ให้ศาลมีอำนาจขยายระยะเวลาดังกล่าวออกไปได้ แต่อนุยกบ้าง ไม่ได้นำมากำหนดไว้ เนื่องจากเห็นว่า เรื่องการขยายระยะเวลามีการกำหนดไว้ในร่างมาตรา ๒๙ แล้ว)

ส่วนที่ ๑๔

วิธีพิจารณาคดีตามมาตรา ๗ (๑๒) (มาตรา ๒๕๖ (๙))

มาตรา ๔๘ ผู้มีสิทธิยื่นต่อศาลเพื่อวินิจฉัยว่าร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรัฐ หรือมีลักษณะเป็นการแก้ไขเพิ่มเติม หมวด ๑ บททั่วไป หมวด ๒ พระมหากษัตริย์ หรือหมวด ๑๕ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่หรืออำนาจของศาลหรือองค์กรอิสระ หรือเรื่องที่ทำให้ศาลหรือองค์กรอิสระไม่อาจปฏิบัติตามหน้าที่หรืออำนาจได้ ตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่

- (๑) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร
- (๒) สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา
- (๓) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภารวมกันจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภารวมกัน

มาตรา ๔๙ ผู้มีสิทธิยื่นต่อศาลตามมาตรา ๔๘ ต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

(๑) การเสนอความเห็นให้จัดทำเป็นคำร้อง โดยระบุว่าร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรัฐ หรือมีลักษณะเป็นการแก้ไขเพิ่มเติม หมวด ๑ บททั่วไป หมวด ๒ พระมหากษัตริย์ หรือหมวด ๑๕ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่หรืออำนาจของศาลหรือองค์กรอิสระ หรือเรื่องที่ทำให้ศาลหรือองค์กรอิสระไม่อาจปฏิบัติตามหน้าที่หรืออำนาจได้ตามรัฐธรรมนูญอย่างไร รวมทั้งเหตุผลประกอบความเห็น พร้อมแนบเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง เช่น ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม

(๒) การยื่นคำร้องต้องกระทำก่อนนายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูล
เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย

(๓) การยื่นคำร้องให้เสนอต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือ
ประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี เพื่อให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องดังกล่าวส่งเรื่องไปยังศาล
เพื่อวินิจฉัย

มาตรา ๑๐๐ ในระหว่างการพิจารณาวินิจฉัยของศาล นายกรัฐมนตรีจะนำร่าง
รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย
ไม่ได้

ส่วนที่ ๑๕

วิธีพิจารณาคดีตามมาตรา ๗ (๑๓)

มาตรา ๑๐๑ ผู้มีสิทธิยื่นต่อศาลเพื่อวินิจฉัยเรื่องอื่นที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย
ประกอบรัฐธรรมนูญกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจของศาล ให้เป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย
ประกอบรัฐธรรมนูญกำหนด

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการยื่นตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามข้อกำหนด
ของประธานศาลรัฐธรรมนูญ

หมวด ๔

การวินิจฉัย

ส่วนที่ ๑

การวินิจฉัยทั่วไป

มาตรา ๑๐๒ ตุลาการซึ่งมิได้ร่วมในการพิจารณาในเรื่องใดจะทำคำวินิจฉัยเรื่องนั้น
มิได้ เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงได้ และตุลาการซึ่งมิได้ร่วมในการพิจารณาในเรื่องนั้น
ได้ตรวจสอบสำนวนนั้นแล้ว

คำวินิจฉัยของศาลให้ถือเสียงข้างมาก เว้นแต่รัฐธรรมนูญจะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา ๑๐๓ เมื่อศาลรับเรื่องใดไว้พิจารณาแล้ว ตุลาการผู้ใดจะปฏิเสธไม่วินิจฉัย
โดยอ้างว่าเรื่องนั้นไม่อยู่ในอำนาจของศาลมิได้

มาตรา ๘๒ ทศรพิสดรณวินิสัยของศาล ให้ศาลกำหนดประเด็นแห่งคดีที่สะ
พิสดรณวินิสัยและวินิสัยทุกประเด็นที่ศาลกำหนด โดยตุลาการที่เป็นองค์คณะทุกคนจะข
อสละเสียงในประเด็นใดประเด็นหนึ่งที่ศาลกำหนดมิได้ (ใครเป็นคนกำหนดประเด็น และถ้าไม่

เห็นด้วยกันจะอย่างไร ควรตกลงเรื่องการเรียงประเด็นด้วยหรือไม่ - ควรถือเสียงข้างมาก และถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานชี้ขาด)

(การกำหนดประเด็น นำไปกำหนดไว้มาตรา ๔๙ วรรคสอง)

มาตรา ๑๐๔ **มาตรา ๘๔** การทำคำสั่งหรือคำวินิจฉัย ให้ตุลาการซึ่งเขียนในองค์คณะทุกคนจะต้องทำความเห็นในการวินิจฉัยคดีในสวนของตนเป็นหนังสือโดยสงบ พร้อมทั้งต้องแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุม และให้ที่ประชุมปรึกษาหารือร่วมกันก่อนครบแล้วจึงลงมติ โดยให้ถือมติตามเสียงข้างมาก ในการนี้ ศาลอาจมอบหมายให้ตุลาการคนใดคนหนึ่งในองค์คณะเป็นผู้จัดทำคำสั่งหรือคำวินิจฉัยตามมตินั้นก็ได้

เมื่อครบลงมติเสร็จสิ้น ให้ตุลาการซึ่งเป็นองค์คณะร่วมกันจัดทำคำวินิจฉัยของศาล

ครรถทำคำวินิจฉัยของศาลตามวรรคหนึ่ง องค์คณะอาจมอบหมายให้ตุลาการคนหนึ่งคนใดเป็นผู้จัดทำคำวินิจฉัยตามมติของศาลก็ได้

(ปรับตามมาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง พรป. วิชาญานักการเมือง)

คำวินิจฉัยของศาลและควมเห็นในคดีวินิจฉัยของตุลาการที่เป็นองค์คณะทุกคนให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา (กรธ. มีข้อสังเกตว่า ทำอย่างไรจึงจะให้คนอื่น ๆ เขียนสรุป ๆ ไม่ต้องเขียนข้อเท็จจริง ซ้ำ ๆ) (ความในวรรคสี่ อนุยกร่างฯ ย้ายไปกำหนดเป็นมาตรา ๑๐๙)

มาตรา ๑๐๕ **มาตรา ๘๓** คำวินิจฉัยของศาลอย่างน้อยต้องประกอบด้วยข้ออ้างและคำขอในคำร้อง ข้อแย้งในคำชี้แจง ความเป็นมาแห่งคดีหรือข้อกล่าวหา สรุปข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการพิจารณา ประเด็นแห่งคดี สรุปข้อเท็จจริงที่ได้สดคดีพิพาท เหตุผลในการวินิจฉัย ในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิง รวมทั้งผลแห่งคำวินิจฉัย

คำวินิจฉัยของศาลต้องลงลายมือชื่อของตุลาการที่วินิจฉัย ถ้าตุลาการคนใดมีเหตุจำเป็นไม่สามารถลงลายมือชื่อได้ ให้องค์คณะนั้นมอบหมายให้ตุลาการคนหนึ่งซึ่งเป็นองค์คณะประธานศาลรัฐธรรมนูญจัดแจ้งเหตุดังกล่าวแล้วคัดรวมไว้กับคำวินิจฉัย

(กรธ. มีข้อสังเกตว่า ขั้นตอนมากมาย ให้เป็นหน้าที่ของสำนักงานที่สรุปย่อคำวินิจฉัยแล้วเผยแพร่ต่อประชาชน)

(อนุยกร่างฯ เห็นว่า มีการกำหนดหน้าที่ของสำนักงานเกี่ยวกับเรื่องเผยแพร่คำวินิจฉัยไว้มาตรา ๕ แล้ว)

มาตรา ๑๐๖ **มาตรา ๘๕** คำวินิจฉัยของศาลให้มีผลในวันอ่าน

ในกรณีที่ศาลมีคำวินิจฉัยคดีที่มีคู่กรณี ถ้าคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายแล้วแต่กรณี ทราบนัดโดยชอบแล้วไม่มา ให้ศาลบันทึกไว้และให้ถือว่าคำวินิจฉัยนั้นได้อ่านโดยชอบแล้ว

ในกรณีที่ศาลมีคำวินิจฉัยคดีที่ไม่มีผู้ถูกร้อง ให้ศาลแจ้งคำวินิจฉัยของศาลแก่ผู้ร้อง และให้ถือว่าวันที่ศาลลงมติซึ่งเป็นวันที่ปรากฏในคำวินิจฉัยเป็นวันอ่าน

ในกรณีที่ศาลมีคำวินิจฉัยยึดคดีตามมาตรา ๑๗๓ ว่าไม่เป็นไปตามมาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง (เขียนแล้วทำให้อ่านสับสนได้) หรือมาตรา ๒๑๒ มาตรา ๒๑๓ มาตรา ๒๓๑ (๑) จำกัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ให้สำนักตรวจศาลรัฐธรรมนูญจัดทำประกาศผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลส่งไปประกาศในราชกิจจานุเบกษาโดยเร็ว

ควรแจ้งให้ทนายและครอบครัวของศาลตามวรรคสอง และควรแจ้งตามวรรคสาม ให้ยื่นไปตมหลักเกณฑ์และวิธีคดีที่ศาลกำหนด

มาตรา ๘๖ คำวินิจฉัยของศาล หากมีควมสับสนหรือขัดแย้งกันให้ยื่นไปตม คำวินิจฉัย ให้ศาลมีอำนาจกำหนดคำบังคับให้ยื่นไปตม คำวินิจฉัยของศาล โดยอัตโนมัติหรือมาตรา ๑๗๒ ในกรณีขัดแย้งกันอย่างไรก็ดี และในข้อเท็จจริง หน่วยงานของรัฐ หรือบุคคลใดที่มีหน้าที่ในกรณีขัดแย้ง หน่วยงานผลควรปฏิบัติหรือข้อขัดข้องในกรณีปฏิบัติตามคำบังคับของศาลต่อศาลภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำวินิจฉัยหรือภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด

มาตรา ๑๐๗ มาตรา ๘๗ คำสั่งจำหน่ายคดีตามมาตรา ๔๘ และมาตรา ๕๔ และหรือคำสั่งไม่รับคำร้องคดีไว้พิจารณาวินิจฉัยตามมาตรา ๕๓ ต้องประกอบด้วยความเป็นมา โดยย่อของคำร้องคดี เหตุผลในการมีคำสั่ง ความเห็นประกอบ และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวเนื่อง

ให้นำความในมาตรา ๘๔ ๑๐๔ วรรคสอง มาใช้บังคับในแก่การทำคำสั่งโดยอนุโลม เมื่อจัดทำคำสั่งเสร็จแล้วให้แจ้งคู่กรณีทราบ พร้อมมีปิดประกาศไว้ ณ ที่ทำคดีไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน

คำสั่งของศาลตามวรรคหนึ่งและวรรคสองให้มีผลในวันที่ศาลลงมติซึ่งเป็นวันที่ปรากฏในคำสั่ง

มาตรา ๑๐๘ มาตรา ๘๘ ในกรณีที่คำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลมีข้อผิดพลาดหรือผิดพลาดเล็กน้อย เมื่อศาลเห็นเอง หรือเมื่อคู่กรณีร้องขอและศาลเห็นสมควร ศาลจะมีคำสั่งแก้ไขเพิ่มเติมข้อผิดพลาดหรือผิดพลาดเล็กน้อยเช่นว่านั้นให้ถูกต้องก็ได้ (กรธ. มีข้อสังเกตว่าถ้าผิดพลาดมาก จะทำอย่างไร)

การทำคำสั่งแก้ไขเพิ่มเติมตามวรรคหนึ่งจะต้องไม่เป็นการกลับหรือแก้ผล ในคำวินิจฉัยหรือคำสั่งเดิม เมื่อได้ทำคำสั่งเช่นนั้นแล้ว ให้แจ้งผู้ร้องหรือคู่กรณีแล้วแต่กรณี ได้รับทราบ และให้นำความในมาตรา ๘๔ วรรคสองและวรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม หลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการจัดทำคำสั่งตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้ยื่นไปตม ข้อบังคับของศาล (มีอะไรจะต้องกำหนดอีก)

มาตรา ๑๐๙ คำวินิจฉัยของศาลและความเห็นของตุลาการทุกคน ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา (ย้ายมาจากมาตรา ๑๐๔)

ในการจัดทำความเห็นของตุลาการทุกคนเพื่อประกาศราชกิจจานุเบกษาตามวรรคหนึ่ง ให้จัดทำโดยประกอบด้วยสรุปข้อเท็จจริง ประเด็นที่พิจารณาวินิจฉัย และความเห็นของตุลาการ แต่ละคนในแต่ละประเด็นที่พิจารณา

ส่วนที่ ๒ การวินิจฉัยตามมาตรา ๗ (๑)

มาตรา ๑๑๐ ให้ศาลวินิจฉัยเฉพาะว่า

(๑) ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบที่ยื่นต่อศาล เพื่อให้ความเห็นนั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

(๒) ร่างพระราชบัญญัติที่ยื่นต่อศาลเพื่อวินิจฉัยนั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

(๓) ร่างพระราชบัญญัติที่ยื่นต่อศาลเพื่อวินิจฉัยนั้นตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

(๔) การตราพระราชกำหนดที่ยื่นต่อศาลเพื่อวินิจฉัยนั้นไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ

(๕) บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ยื่นต่อศาลเพื่อวินิจฉัยนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๑๑๑ ถ้าศาลเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญได้ ให้เสนอความเห็นไปยังรัฐสภา

มาตรา ๑๑๒ ถ้าศาลวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และข้อความดังกล่าวเป็นสาระสำคัญ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

ถ้าศาลวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ แต่มีใช้กรณีตามวรรคหนึ่ง ให้ข้อความที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป

มาตรา ๑๑๓ ถ้าศาลวินิจฉัยว่าพระราชกำหนดไม่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ ให้พระราชนัดนั้นไม่มีผลใช้บังคับมาแต่ต้น

คำวินิจฉัยของศาลตามวรรคหนึ่งต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนตุลาการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

ให้ศาลมีคำวินิจฉัยภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่อง และให้ศาลแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ส่งความเห็นนั้นมา

มาตรา ๑๑๔ คำวินิจฉัยของศาลให้ใช้ได้ในคดีทั้งปวง แต่ไม่กระทบต่อคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว เว้นแต่ในคดีอาญาให้ถือว่าผู้ซึ่งเคยถูกศาลพิพากษาว่ากระทำความผิดตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลวินิจฉัยว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนั้น เป็นผู้ไม่เคยกระทำความผิดดังกล่าว หรือถ้าผู้นั้นยังรับโทษอยู่ก็ให้ปล่อยตัวไป แต่ทั้งนี้ไม่ก่อให้เกิดสิทธิที่จะเรียกร้องค่าชดเชยหรือค่าเสียหายใด ๆ

มาตรา ๑๑๕ เมื่อศาลมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังผู้ยื่นและนายกรัฐมนตรี

ส่วนที่ ๓

การวินิจฉัยตามมาตรา ๗ (๔) (มาตรา ๔๙)

มาตรา ๑๑๖ ถ้าศาลวินิจฉัยว่า การใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลเป็นการกระทำล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้ศาลสั่งการให้บุคคลนั้นเลิกกระทำความดังกล่าว

ส่วนที่ ๔

การวินิจฉัยตามมาตรา ๗ (๕) (มาตรา ๘๒)

มาตรา ๑๑๗ เมื่อศาลมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้อง และในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ยื่น ให้แจ้งคำวินิจฉัยให้คณะกรรมการการเลือกตั้งทราบด้วย (มาตรา ๘๒ วรรคสอง)

มาตรา ๑๑๘ ในกรณีที่ศาลวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่หยุดปฏิบัติหน้าที่ แต่ไม่กระทบต่อกิจการที่ผู้นั้นได้กระทำให้ไปก่อนพ้นจากตำแหน่ง

ส่วนที่ ๕

การวินิจฉัยตามมาตรา ๗ (๖) (มาตรา ๑๓๙)

มาตรา ๑๑๙ ถ้าศาลวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติที่ขอให้ศาลวินิจฉัยมีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

มาตรา ๑๒๐ เมื่อศาลมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นให้ศาลวินิจฉัย

ส่วนที่ ๖

การวินิจฉัยตามมาตรา ๗ (๗) (มาตรา ๑๔๔ วรรคสาม)

มาตรา ๑๒๑ ให้ศาลวินิจฉัยคดีตามมาตรา ๗ (๗) ให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่ได้รับความเห็นดังกล่าว

มาตรา ๑๒๒ ถ้าศาลวินิจฉัยว่า การเสนอ การแปรญัตติหรือกระทำด้วยประการใด ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการ มีส่วนในการใช้งบประมาณ รายจ่าย ให้การเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำดังกล่าวเป็นอันสิ้นผล ถ้าผู้กระทำดังกล่าว เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ให้ผู้กระทำการนั้นสิ้นสุดสมาชิกภาพนับแต่วันที่ ศาลมีคำวินิจฉัย และให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้น

ถ้าศาลวินิจฉัยว่า คณะรัฐมนตรีกระทำการ หรืออนุมัติให้กระทำการ หรือรู้ว่ามี การกระทำโดยรู้ว่ามี การแปรญัตติหรือกระทำด้วยประการใดที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการ มีส่วนในการใช้งบประมาณรายจ่ายแล้วแต่มิได้สั่งยับยั้ง ให้คณะรัฐมนตรี พ้นจากตำแหน่งตั้งคณะนับแต่วันที่ศาลมีคำวินิจฉัย และให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของรัฐมนตรี ที่อยู่ในที่ประชุมและลงมติดังกล่าว และให้ผู้กระทำดังกล่าวต้องรับผิดชอบใช้เงินนั้นคืนพร้อมด้วย ดอกเบี้ย (รัฐมนตรีที่อยู่ในที่ประชุมแต่คัดค้านก็ต้องพ้นจากตำแหน่งด้วยตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๔๔ วรรคสาม)

ถ้าศาลวินิจฉัยว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐจัดทำโครงการหรืออนุมัติหรือจัดสรรเงิน งบประมาณโดยรู้ว่ามี การแปรญัตติหรือกระทำด้วยประการใดที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการ มีส่วนในการใช้งบประมาณรายจ่าย ให้ผู้กระทำดังกล่าวต้อง รับผิดชอบใช้เงินนั้นคืนพร้อมด้วยดอกเบี้ย

ส่วนที่ ๗

การวินิจฉัยตามมาตรา ๗ (๘) (มาตรา ๑๔๕)

มาตรา ๑๒๓ ถ้าศาลวินิจฉัยว่าร่างข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา หรือร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภาที่สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภาให้ความเห็นชอบก่อนนำไปประกาศในราชกิจจานุเบกษามีข้อความขัดหรือแย้งต่อ รัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ และข้อความดังกล่าวเป็นสาระสำคัญ ให้ร่างข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา หรือ ร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภา แล้วแต่กรณีเป็นอันตกไป

ถ้าศาลวินิจฉัยว่าร่างข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา หรือร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภาที่สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภาให้ความเห็นชอบก่อนนำไปประกาศในราชกิจจานุเบกษามีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ แต่มีใช้กรณีตามวรรคหนึ่ง ให้ข้อความที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป

มาตรา ๑๒๔ เมื่อศาลมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานรัฐสภา ประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือประธานวุฒิสภา แล้วแต่กรณี

ส่วนที่ ๘

การวินิจฉัยตามมาตรา ๗ (๙) (มาตรา ๑๗๐)

มาตรา ๑๒๕ ในกรณีที่ศาลวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีผู้ถูกร้องสิ้นสุดลง ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่หยุดปฏิบัติหน้าที่ แต่ไม่กระทบต่อกิจการที่ผู้นั้นได้กระทำไปก่อนพ้นจากตำแหน่ง

มาตรา ๑๒๖ เมื่อศาลมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลแจ้งคำวินิจฉัยไปยังประธานสภาผู้แทนราษฎร คณะรัฐมนตรี และคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ส่วนที่ ๙

การวินิจฉัยตามมาตรา ๗ (๑๐) (มาตรา ๑๗๘)

มาตรา ๑๒๗ ให้ศาลวินิจฉัยคดีตามมาตรา ๗ (๑๐) ให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับคำขอ

มาตรา ๑๒๘ เมื่อศาลมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลแจ้งคำวินิจฉัยไปยังคณะรัฐมนตรีและประธานรัฐสภา

ส่วนที่ ๑๐

การวินิจฉัยตามมาตรา ๗ (๑๑) (มาตรา ๒๑๓)

มาตรา ๑๒๙ เมื่อศาลมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลแจ้งคำวินิจฉัย ไปยังผู้ยื่นคำร้องและผู้ถูกกล่าวหา

ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ให้ศาลแจ้งคำวินิจฉัยไปยังหัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องด้วย

ส่วนที่ ๑๑

การวินิจฉัยตามมาตรา ๗ (๑๒) (มาตรา ๒๕๖ (๙))

มาตรา ๑๓๐ ให้ศาลวินิจฉัยคดีตามมาตรา ๗ (๑๒) ให้แล้วเสร็จภายในสามสัปดาห์นับแต่วันที่ได้รับเรื่อง

มาตรา ๑๓๑ ในระหว่างการพิจารณาวินิจฉัยของศาล นายกรัฐมนตรีจะนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยมิได้

มาตรา ๑๓๒ ถ้าศาลวินิจฉัยว่าร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นมีข้อความเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรัฐ และข้อความดังกล่าวเป็นสาระสำคัญ ให้ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นเป็นอันตกไป

มาตรา ๑๓๓ เมื่อศาลมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานรัฐสภา ประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา และคณะรัฐมนตรี

หมวด ๕

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๑๓๔ ให้มีสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นส่วนราชการที่ขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายและมีฐานะเป็นนิติบุคคลผสมตมตมกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการ (ปรับตาม พรป. กสม มาตรา ๔๗)

มาตรา ๑๓๕ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่และอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) รับผิดชอบงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ และดำเนินการเพื่อให้ศาลบรรลุมารกิจและหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และกฎหมายอื่น (เพิ่มเติม พรป. กสม มาตรา ๔๘ (๒))

(๒) อำนวยความสะดวก ช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุน การปฏิบัติงานของศาลและตุลาการ (เพิ่มเติม พรป. กสม มาตรา ๔๘ (๒))

(๓) ศึกษาและรวบรวมข้อมูล คำสั่ง และคำวินิจฉัยต่าง ๆ เกี่ยวกับงานของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(๔) สนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยและเผยแพร่กิจการของศาลรัฐธรรมนูญ

(๕) ปฏิบัติพรหษาที่อื่นใดตามที่คณะตุลาการมีกฎหมายกำหนดหรือที่ศาลรัฐธรรมนูญมอบหมาย (แก้ไขตาม พรป. กสม มาตรา ๔๘ (๔))

การดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และแนวทางที่คณะกรรมการบริหารสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญกำหนด (เพิ่มตามพรป. กสม มาตรา ๔๘ วรรคสอง)
(ส่วนของการแก้ไขถ้อยคำอื่นเพื่อให้สอดคล้องกับคำนิยาม “ศาล” และ “สำนักงาน” ในมาตรา ๔)

มาตรา ๑๓๖ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการบริหารสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ” ประกอบด้วย

- (๑) ประธานศาลรัฐธรรมนูญเป็นประธานกรรมการ
- (๒) ตุลาการซึ่งศาลเลือกจำนวนสองคน เป็นกรรมการ
- (๓) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้านการงบประมาณ ด้านการพัฒนาองค์กร หรือด้านการบริหารและการจัดการ ซึ่งศาลเป็นผู้เลือกจากบุคคลซึ่งไม่เป็นหรือเคยเป็นตุลาการหรือข้าราชการสำนักงานจำนวนสองคน

ให้เลขาธิการเป็นเลขานุการ และให้รองเลขาธิการที่เลขาธิการมอบหมายเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

มาตรา ๑๓๗ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๑๓๖ (๓) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

- (๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปี
- (๓) ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น
- (๔) ไม่เป็นสมาชิกหรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่นของพรรคการเมือง
- (๕) ไม่เป็นผู้มีกายทุพพลภาพจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ไร้ความสามารถหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือเป็นโรคติดต่อร้ายแรง
- (๖) ไม่เป็นผู้อยู่ระหว่างถูกสั่งให้พักราชการหรือถูกสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อนตามตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้หรือตามกฎหมายอื่น
- (๗) ไม่เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว
- (๘) ไม่เป็นผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- (๙) ไม่เป็นผู้เคยถูกลงโทษไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกเพราะกระทำผิดวินัยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้หรือตามกฎหมายอื่น

มาตรา ๑๓๘ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี แต่สะดวกตำแหน่งเกินสองวาระติดต่อกันไม่ได้

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระต้องปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่ากรรมการใหม่เข้ารับหน้าที่

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้

มาตรา ๑๓๙ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ๑๓๘ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา ๑๓๗

ในกรณีเป็นที่สงสัยเกี่ยวกับการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการบริหารสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด

มาตรา ๑๔๐ ในกรณีที่ตำแหน่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิว่างลงไม่ว่าเพราะเหตุใดและวาระการอยู่ในตำแหน่งที่ว่างลงนั้นเหลือไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน ให้ศาลดำเนินการให้มีการเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแทนตำแหน่งที่ว่างภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ตำแหน่งดังกล่าวว่างลงและให้ผู้ได้รับเลือกอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน

มาตรา ๑๔๑ การประชุมของคณะกรรมการบริหารสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ในการประชุมของคณะกรรมการบริหารสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ถ้าประธานไม่อยู่ในที่ประชุมหรือไม่อาจมาประชุมได้ ให้กรรมการซึ่งมาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

ในการประชุมของคณะกรรมการบริหารสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ถ้ากรรมการผู้ใดมีส่วนได้เสียในเรื่องที่พิจารณา ห้ามมิให้ผู้นั้นร่วมประชุมหรือลงมติในเรื่องนั้น แต่หากผู้นั้นได้เข้าประชุมอยู่ก่อนแล้วและการไม่มีสิทธิร่วมประชุมและลงมตินั้นเป็นการชั่วคราว ก็ให้นับผู้นั้นเป็นองค์ประชุมในเรื่องนั้นด้วย

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ให้คณะกรรมการบริหารสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจระเบียบว่าด้วยการประชุมได้

มาตรา ๑๔๒ ในกรณีที่ตำแหน่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิว่างลงไม่ว่าเพราะเหตุใด และมีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการโดยรีบด่วน ก็ให้กรรมการจำนวนเท่าที่มีอยู่ดำเนินการต่อไปได้

มาตรา ๑๔๓ ให้คณะกรรมการบริหารสำนักงานคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ มีอำนาจออกระเบียบหรือประกาศเกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไป การบริหารงานบุคคล การงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน และการดำเนินการอื่นของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะในเรื่องดังต่อไปนี้

(๑) การแบ่งส่วนราชการภายในของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญและขอบเขตหน้าที่ และอำนาจของส่วนราชการดังกล่าว

(๒) การกำหนดตำแหน่ง อัตราเงินเดือน เงินเพิ่มพิเศษสำหรับตำแหน่ง และ ค่าตอบแทนหรือสิทธิประโยชน์อื่นของข้าราชการ พนักงานราชการ และลูกจ้างของสำนักงาน ทั้งนี้ นอกจากที่กำหนดไว้ตามมาตรา ๑๔๔ วรรคสาม (เพิ่มตาม พรป. กสม มาตรา ๔๙ (๒)

(๓) การกำหนดคุณสมบัติ การคัดเลือก การบรรจุ การแต่งตั้ง การทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการ การย้าย การเลื่อนตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง การเลื่อนขั้นเงินเดือน การออกจากราชการ การสั่งพักราชการ การสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน วินัย การสอบสวน และการลงโทษทางวินัย การร้องทุกข์ และการอุทธรณ์การลงโทษสำหรับข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๔) การรักษาราชการแทนและการปฏิบัติราชการแทนในตำแหน่งของข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๕) การกำหนดเครื่องแบบและการแต่งกายของข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๕) การจ้างและการแต่งตั้งบุคคลเพื่อเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือเป็นผู้ชำนาญการเฉพาะด้านอันจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ รวมทั้งอัตราค่าตอบแทนการจ้างด้วย

(๖) การแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อดำเนินกิจการใด ๆ ตามแต่จะมอบหมาย

(๗) การบริหารจัดการงบประมาณและการพัสดุของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๘) การจัดสวัสดิการหรือการสงเคราะห์อื่นแก่ข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๙) การรักษาทะเบียนประวัติและควบคุมการเกษียณอายุของข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๑๐) การกำหนดวิธีการและเงื่อนไขในการจ้างลูกจ้างสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ รวมทั้งการกำหนดเครื่องแบบและการแต่งกาย และการจัดสวัสดิการหรือการสงเคราะห์อื่นของลูกจ้างสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๑๑) การกำหนดกิจการอื่นที่อยู่ในอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ

ระเบียบหรือประกาศตามวรรคหนึ่ง ให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้ลงนามและเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

มาตรา ๑๔๔ ข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ บุคคลซึ่งได้รับบรรจุและแต่งตั้งให้เป็นข้าราชการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

ให้ข้าราชการสำนักงานเป็นข้าราชการตามกฎหมายว่าด้วยกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ

อัตราเงินเดือน อัตราเงินประจำตำแหน่ง และการให้ได้รับเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งของข้าราชการสำนักงาน ให้ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนมาใช้บังคับโดยอนุโลม

การจ่ายเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งให้แก่ข้าราชการสำนักงาน ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

มาตรา ๑๔๕ ให้ศาลเป็นองค์กรกลางบริหารงานบุคคลของสำนักงาน และมีอำนาจกำหนดตำแหน่ง โดยเทียบเคียงกับการกำหนดตำแหน่งตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน

ในการปฏิบัติหน้าที่ของศาลในฐานะองค์กรกลางบริหารงานบุคคล คำว่า “ก.พ.” ให้หมายถึง ศาล และคำว่า “ส่วนราชการที่มีหัวหน้าส่วนราชการรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี” ให้หมายถึง สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ในการบริหารงานบุคคลของสำนักงาน ศาลมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการข้าราชการสำนักงานก็ได้ โดยมีองค์ประกอบและหน้าที่และอำนาจตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ (ศาล/ประธานศาลรัฐธรรมนูญ) กำหนด

ให้คณะกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งทำหน้าที่เช่นเดียวกับคณะกรรมการสามัญประจำกระทรวงตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน

ในการปฏิบัติหน้าที่ของศาลในฐานะองค์กรกลางบริหารงานบุคคลและคณะกรรมการที่ได้รับแต่งตั้ง ให้มีสิทธิได้รับค่าเบี้ยประชุมเช่นเดียวกับ ก.พ. หรือ อ.ก.พ. แล้วแต่กรณี (เพิ่มเติม พรป. กสม มาตรา ๕๑)

มาตรา ๑๔๖ ให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญออกข้อกำหนดทางจริยธรรมขึ้นใช้บังคับแก่ข้าราชการ พนักงานราชการ และลูกจ้างของสำนักงาน ทั้งนี้ เว้นแต่เลขาธิการ โดยข้อกำหนด

ทางจริยธรรมดังกล่าวต้องระบุด้วยว่าการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามจะต้องได้รับโทษอย่างไร (เพิ่มตามพรป. กสม มาตรา ๕๖)

มาตรา ๒ ให้คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกกระเบียบหรือประกาศเกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไป การบริหารงานบุคคล การงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน และการดำเนินงานการอื่นของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะในเรื่องดังต่อไปนี้

(๑) การแบ่งส่วนราชการภายในของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญและขอบเขตหน้าที่ของส่วนราชการดังกล่าว

(๒) การกำหนดคุณสมบัติ การคัดเลือก การบรรจุ การแต่งตั้ง การทดสอบปฏิบัติหน้าที่ราชการ การย้าย การเลื่อนตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง การเลื่อนชั้นเงินเดือน การออกสภการราชการ การสั่งพักราชการ การสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน วินัย การสอบสวน และการลงโทษทางวินัย การร้องทุกข์ และการอุทธรณ์การลงโทษสำหรับข้าราชการศาลรัฐธรรมนูญ

(๓) การรักษาราชการแทนและการปฏิบัติราชการแทนในตำแหน่งของข้าราชการศาลรัฐธรรมนูญ

(๔) การกำหนดเครื่องแบบและการแต่งกายของข้าราชการศาลรัฐธรรมนูญ

(๕) การสั่งและแต่งตั้งบุคคลเพื่อเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือเป็นผู้ชำนาญการเฉพาะด้านอันจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ รวมทั้งอัตราค่าตอบแทนการสั่งจ้างด้วย

(๖) การแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อดำเนินการใด ๆ ตามแต่จะมอบหมาย

(๗) การบริหารจัดงบประมาณและทรัพย์สินของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๘) การสวัสดิสวัสดิการหรือการสงเคราะห์อื่นแก่ข้าราชการศาลรัฐธรรมนูญ

(๙) การรักษาระเบียบประวัติดูแลและควบคุมการเกษียณอายุของข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๑๐) การกำหนดวิธีการและเงื่อนไขในการสั่งจ้างลูกจ้างสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ รวมทั้งการกำหนดเครื่องแบบและการแต่งกาย และการสวัสดิสวัสดิการหรือการสงเคราะห์อื่นของลูกจ้างสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๑๑) การกำหนดกิจการอื่นที่อยู่ในอำนาจและหน้าที่ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ระเบียบหรือประกาศศตวรรษที่หนึ่ง ให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้ลงนามและเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้ (ย้ายไปกำหนดไว้เป็นอำนาจของคณะกรรมการบริหารสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๓)

มาตรา ๗ ควรกำหนดตำแหน่งและควรให้ได้รับเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งของข้าราชการศาลรัฐธรรมนูญ ให้นำกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนในส่วนที่เกี่ยวกับข้าราชการพลเรือนสามัญมาใช้บังคับโดยอนุโลม ทั้งนี้ คำว่า “ค.พ.” ให้หมายถึง คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และคำว่า “ส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรมและมีหัวหน้าส่วนราชการรับผิดชอบในกรปฏิบัติราชการขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี” ให้หมายถึงสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ (การกำหนดตำแหน่งนำไปกำหนดไว้ในมาตรา ๑๔๓ (๒) และการได้รับเงินเดือน อัตราเงินเดือน และเงินประจำตำแหน่ง นำไปกำหนดไว้ในมาตรา ๑๔๓ (๒) และมาตรา ๑๔๔ วรรคสาม เพื่อให้สอดคล้องกับ พรบ. กสม.)

มาตรา ๘ อัตราเงินเดือน อัตราเงินประจำตำแหน่งและควรให้ได้รับเงินประจำตำแหน่งของข้าราชการศาลรัฐธรรมนูญให้นำกฎหมายว่าด้วยเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม (นำไปกำหนดไว้ในมาตรา ๑๔๔ วรรคสาม เพื่อให้สอดคล้องกับ พรบ. กสม.)

ควรส่งเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งให้แก่ข้าราชการศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยครั้นนั้น (นำไปกำหนดไว้ในมาตรา ๑๔๔ วรรคสี่ เพื่อให้สอดคล้องกับ พรบ. กสม.)

มาตรา ๑๔๗ มาตรา ๘ ให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญคนหนึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการ พนักงานราชการ และลูกจ้างสำนักงาน และรับผิดชอบการปฏิบัติงานของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญขึ้นตรงต่อประธานศาลรัฐธรรมนูญ และเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและลูกจ้างสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ โดยศาลจะกำหนดให้มีรองเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญไม่เกินสองคนเป็นผู้ช่วยสั่งและปฏิบัติราชการด้วยแทนเลขาธิการก็ได้ (เพื่อให้สอดคล้องกับ พรบ. กสม. มาตรา ๕๓ วรรคหนึ่ง)

ในกิจการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอก ให้เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้แทนของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อการนี้เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะมอบอำนาจให้บุคคลใดปฏิบัติราชการเฉพาะอย่างแทนก็ได้ ทั้งนี้ ต้องเป็นไปตามระเบียบที่คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๑๔๘ มาตรา ๑๘ การบรรจุบุคคลเข้ารับราชการเป็นข้าราชการสำนักงาน ศสรัษฎากรและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง ให้ผู้มีอำนาจดังต่อไปนี้เป็นผู้สั่งบรรจุและแต่งตั้ง

- (๑) การบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการสำนักงานศสรัษฎากรและรองเลขาธิการสำนักงานศสรัษฎากร ให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญด้วยโดยความเห็นชอบของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้มีอำนาจสั่งบรรจุ
- (๒) การบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอื่นนอกจาก (๑) ให้เลขาธิการสำนักงานศสรัษฎากรเป็นผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้ง

มาตรา ๑๔๙ มาตรา ๑๘ การโอนข้าราชการตามกฎหมายอื่นมาบรรจุเป็นข้าราชการสำนักงานศสรัษฎากรอาจกระทำได้อาเจ้าตัวสมัครใจโดยผู้มีอำนาจสั่งบรรจุทำความตกลงกับเจ้าสังกัดแล้วเสนอคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาอนุมัติ ทั้งนี้ จะแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งระดับใดและได้รับเงินเดือนเท่าใดให้คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้พิจารณา กำหนด แต่เงินเดือนที่จะให้ได้รับจะต้องไม่สูงกว่าข้าราชการสำนักงานศสรัษฎากรที่มีคุณวุฒิ ความสามารถ และความชำนาญงานในระดับเดียวกัน

เพื่อประโยชน์ในการนับเวลาราชการให้ถือเวลาราชการหรือเวลาทำงานของ ผู้ที่โอนมาตามวรรคหนึ่งในขณะที่เป็นข้าราชการนั้นเป็นเวลาราชการของข้าราชการสำนักงานศสรัษฎากรตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ด้วย

การโอนข้าราชการการเมืองและข้าราชการที่อยู่ในระหว่างทดลองปฏิบัติหน้าที่ ราชการมาเป็นข้าราชการสำนักงานศสรัษฎากรตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ จะกระทำมิได้

มาตรา ๑๕๒ ข้าราชการสำนักงานศสรัษฎากรมีสิทธิได้รับบำเหน็จบำนาญ ตมกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการเช่นเดียวกับข้าราชการพลเรือน (นำไปกำหนดไว้ ในมาตรา ๗๙ วรรคสองเพื่อให้สอดคล้องกับ พรบ. กสม.)

มาตรา ๑๕๐ มาตรา ๑๘ ให้สำนักงานศสรัษฎากรเสนองบประมาณรายจ่าย ตมมติของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อจัดสรรเป็นเงินอุดหนุนของคณะตุลาการ ศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศสรัษฎากรไว้ในร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ประจำปีหรือร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม แล้วแต่กรณี ในการเสนองบประมาณ รายจ่ายดังกล่าว ให้ศาลพิจารณาผลการตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินตามมาตรา ๑๕๒ วรรคสอง ประกอบด้วย (เพิ่มตาม พรบ. กสม มาตรา ๕๖ วรรคหนึ่ง) ในกรณีนี้ คณะรัฐมนตรี อาจกำหนดเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงาน ศสรัษฎากรไว้ในร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือร่าง พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมด้วยก็ได้

ในกรณีที่ศาลเห็นว่างบประมาณรายจ่ายที่ได้รับการจัดสรรให้ไม่เพียงพอ ให้ศาลเสนอคำขอแปรญัตติต่อคณะกรรมการพิจารณางบประมาณของสภาผู้แทนราษฎรได้โดยตรง (เพิ่มเติม พรบ. กสม. มาตรา ๕๖ วรรคสอง)

ในการเสนองบประมาณรายจ่ายตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้ศาลแจ้งให้ คณะรัฐมนตรีทราบถึงรายได้และทรัพย์สินที่มีอยู่ด้วย (เพิ่มเติม พรบ. กสม. มาตรา ๕๖ วรรคสาม) และในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาอาจขอให้เลขาธิการ สำนัสด่วนคดีรัฐธรรมนูญเข้าชี้แจงเพื่อประกอบการพิจารณาได้

มาตรา ๑๕๑ เมื่อพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือพระราชบัญญัติ งบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมตามมาตรา ๑๕๐ ใช้บังคับแล้ว ให้สำนักงานจัดทำงบประมาณรายจ่าย ประจำปีเพื่อขอความเห็นชอบจากศาล และเผยแพร่ให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไป

การใช้จ่ายเงินของสำนักงานต้องเป็นไปตามที่ระบุไว้ในงบประมาณรายจ่ายประจำปี ตามวรรคหนึ่ง เว้นแต่จะได้รับอนุมัติจากศาลเป็นการเฉพาะกรณี

ในการเบิกงบประมาณที่ได้รับการจัดสรร ให้สำนักงานส่งข้อมูลคำขอเบิก งบประมาณต่อกรมบัญชีกลาง โดยให้ระบุจำนวนเงินที่จะต้องใช้ในแต่ละงวด งวดละสามเดือน และ ให้กรมบัญชีกลางส่งจ่ายเงินให้แก่สำนักงานภายในสามวันก่อนวันขึ้นงวดใหม่ แต่ในกรณีที่สำนักงาน มีความจำเป็นต้องใช้เงินมากกว่าที่ได้แจ้งไว้ในงวดใด ให้กรมบัญชีกลางจ่ายให้ตามที่สำนักงานร้องขอ (เพิ่มเติม พรบ. กสม. มาตรา ๕๗)

มาตรา ๑๕๒ หมวด ๓๔ ให้สำนักงานจัดทำงบดุล งบการเงิน และบัญชีทำการ ส่งผู้สอบบัญชีภายในเก้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชี

เมื่อให้สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้สอบบัญชีของสำนักงาน ได้โดยให้ทำการ ตรวจสอบรับรองบัญชีและการเงินทุกประเภทของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาล รัฐธรรมนูญ รวมทั้งประเมินผลการใช้จ่ายเงินและทรัพย์สินของสำนักงาน โดยแสดงให้เห็นด้วยว่า การใช้จ่ายดังกล่าวเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ประหยัด ได้ผลตามเป้าหมาย มีประสิทธิภาพ เกิดผลสัมฤทธิ์ และคุ้มค่าเพียงใด แล้วให้ทำรายงานเสนอผลการสอบบัญชีต่อสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และคณะรัฐมนตรีโดยไม่ชักช้า (ปรับถ้อยคำตามพรบ. กสม. มาตรา ๕๘)

หมวด ๓๕ ในวาระเริ่มแรกก่อนที่สำนัสด่วนคดีรัฐธรรมนูญจะได้รับ งบประมาณอุดหนุนรายจ่ายประจำปี ให้คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจัดทำแผนงานในครม. ตัดเงินครม. ของศาลรัฐธรรมนูญ และแผนงานครม. จัดตั้งและครบบริบูรณ์ของสำนัสด่วนคดีรัฐธรรมนูญ เสนอต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อขอรับเงินอุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายในครม. ตัดเงินครม. และครบบริบูรณ์ของ แผนงานตามแผนงานดังกล่าวให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาจัดสรรเงินงบประมาณรายจ่ายเป็นเงินอุดหนุนเพื่อ เป็นค่าใช้จ่ายในครม. ตัดเงินครม. ตามแผนงานที่คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสนอตามความข้อนี้เป็น

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๑๕๓ ให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ บรรดาที่มี(คุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ/คุณสมบัติตามมาตรา ๘ และมาตรา ๙ และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๐) ยังคงอยู่ในตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะครบวาระตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ หรือพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๑๘ และให้ถือว่า

(๑) ผู้ซึ่งได้รับการเลือกจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นตุลาการซึ่งได้รับการคัดเลือกจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

(๒) ผู้ซึ่งได้รับการเลือกจากที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นตุลาการซึ่งได้รับการคัดเลือกจากที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

(๓) ผู้ทรงคุณวุฒิสภานิติศาสตร์ซึ่งได้รับการเลือกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นตุลาการผู้ทรงคุณวุฒิสภานิติศาสตร์ที่ได้รับการสรรหาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

(๔) ผู้ทรงคุณวุฒิสภารัฐศาสตร์ซึ่งได้รับการเลือกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นตุลาการผู้ทรงคุณวุฒิสภารัฐศาสตร์ที่ได้รับการสรรหาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

(เขียนต่างจาก ร่าง พรป. กต. เล็กน้อย เนื่องจากมีการเขียนคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามในร่างพระบัญญัตินี้แล้วจึงไม่ควรอ้างรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับการอ้างให้พ้นจากตำแหน่ง)

มาตรา ๑๕๔ ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ ให้องค์กรอิสระแต่งตั้งและส่งชื่อผู้แทนให้สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาเพื่อประกอบเป็นคณะกรรมการสรรหาตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เมื่อพ้นกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่งแล้ว หากองค์กรอิสระใดยังไม่อาจแต่งตั้งผู้แทนได้ หรือในกรณีที่ไม่มีผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ให้คณะกรรมการสรรหาปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้ โดยให้ถือว่าคณะกรรมการสรรหาประกอบด้วยกรรมการสรรหาเท่าที่มีอยู่ แต่ไม่เป็นการตัดสิทธิขององค์กรอิสระที่จะแต่งตั้งผู้แทนมาในภายหลัง การแต่งตั้งดังกล่าวไม่มีผลให้การดำเนินการของคณะกรรมการสรรหาที่ได้ดำเนินการไปแล้วต้องเสียไป

ภายในสิบห้าวันนับแต่วันพ้นจากระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการสรรหาพิจารณาและวินิจฉัยว่าประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับผู้ใดขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญหรือไม่

ในกรณีที่คณะกรรมการสรรหามีคำวินิจฉัยว่าประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการผู้ใดขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ ให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งตั้งแต่วันที่ถัดจากวันที่คณะกรรมการสรรหามีคำวินิจฉัย

คำวินิจฉัยของคณะกรรมการสรรหาให้เป็นที่สุด

ในกรณีที่ประธานศาลรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่งตามวรรคสาม เมื่อวุฒิสภาให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งได้รับการสรรหาหรือคัดเลือกแล้ว ให้ผู้ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภาและตุลาการซึ่งยังอยู่ในตำแหน่งตามมาตรา ๑๕๓ ประชุมร่วมกันเพื่อเลือกกันเองให้คนหนึ่งเป็นประธานศาลรัฐธรรมนูญ และแจ้งให้ประธานวุฒิสภาทราบเพื่อดำเนินการต่อไป

มาตรา ๑๕๕ ให้คณะกรรมการสรรหาตามมาตรา ๑๕๔ ดำเนินการสรรหาผู้สมควรได้รับการแต่งตั้งเป็นตุลาการตามจำนวนที่พ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๑๕๔ วรรคสาม ทั้งนี้ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มิควินิจฉัยตามมาตรา ๑๕๔

ในกรณีที่ประธานศาลรัฐธรรมนูญหรือตุลาการที่พ้นจากตำแหน่งเป็นผู้ที่ได้รับการคัดเลือกจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาหรือที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาหรือที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด แล้วแต่กรณี ดำเนินการคัดเลือกและส่งชื่อให้คณะกรรมการสรรหาภายในสามสิบวันนับแต่วันที่คณะกรรมการสรรหามีควินิจฉัยตามมาตรา ๑๕๔ เพื่อส่งรายชื่อให้วุฒิสภาดำเนินการต่อไปพร้อมกับรายชื่อที่ได้รับการสรรหา

มาตรา ๑๕๖ ให้เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับและมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ยังคงเป็นเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัย ในการวินิจฉัยให้ศาลพิจารณาตามแนวทางของคณะกรรมการสรรหาที่วินิจฉัยไว้ตามมาตรา ๑๕๔

มาตรา ๑๕๗ บรรดาระเบียบ ข้อกำหนด ประกาศ คำสั่ง หรือมติของศาลหรือสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญที่ออกตามพระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๒ เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินบุคคล ศรัทธาประชาคม และทรัพย์สินส่วนกลางของรัฐ ซึ่งใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ ให้มีผลใช้บังคับต่อไปเท่าที่ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ทั้งนี้ จนกว่าจะมีระเบียบ ข้อกำหนด ประกาศ คำสั่ง หรือมติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ (แก้ไขถ้อยคำตามร่าง พรบ. ผู้ตรวจการฯ)

มาตรา ๑๕๘ ให้สำนักงานศาลตามพระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ (โดยที่นับแต่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับย่อมเป็นการยกเลิกสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญโดยผลของมาตรา ๓ และกำหนดให้มีบทบัญญัติมาตรา ๑๕๖ วรรคสองและมาตรา ๑๕๗ ดังนั้น จำเป็นต้องมีความในวรรคนี้หรือไม่)

บรรดาสัททิว หน้าที่ และความผูกพันใด ๆ ที่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญตามพระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๒ มีอยู่กับบุคคลใดในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัติ

ประกอบรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ ให้โอนมาเป็นของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๑๕๙ ให้โอนบรรดาพนักงานและลูกจ้างของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญตามพระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาเป็นของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และให้ถือว่าสิทธิและประโยชน์อื่นใดซึ่งพนักงานหรือลูกจ้างดังกล่าวได้รับตามพระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นสิทธิและประโยชน์อื่นใดที่ได้รับต่อไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ เว้นแต่จะมีระเบียบที่ออกตามมาตรา ๑๔๓ (๒) กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา ๑๖๐ การดำเนินการใดส่วน หรือการดำเนินการอื่นใดตามอำนาจหน้าที่ของศาลซึ่งดำเนินการก่อนวันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ ให้ถือว่าการนั้นเป็นการดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และการดำเนินการต่อไปให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

ในกรณีที่มีปัญหาในการดำเนินการในเรื่องใดที่ยังค้างพิจารณาอยู่ และมีได้บัญญัติวิธีดำเนินการไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ การดำเนินการนั้นต่อไปให้ดำเนินการตามมติของศาล

ผู้รับสนองพระราชโองการ

.....
นายกรัฐมนตรี